

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Łódzkiego

Stan obecny i priorytetowe formy aktywności i kierunki rozwoju gospodarki regionu

Raport z badań – wersja robocza

JANUSZ KOT
DANUTA STAWASZ

Łódź, 2004

Spis treści

Wstęp

I. Ogólna charakterystyka gospodarki regionu łódzkiego

II. Ocena innowacyjności gospodarki regionu łódzkiego w układzie gmin i powiatów – wnioski z badań ankietowych

III. Analiza SWOT innowacyjności gospodarki regionu oraz potencjalne kierunki rozwoju gospodarczego podnoszące konkurencyjność województwa w skali krajowej i globalnej

Zakończenie

Załączniki

Wstęp

Opracowanie pt. „Stan obecny i priorytetowe formy aktywności i kierunki rozwoju gospodarki regionu” stanowi raport z wykonania jednego z zadań cząstkowych realizowanych w ramach programu „Regionalna strategia innowacji województwa łódzkiego”. Celem zadania było określenie stanu i priorytetowych form aktywności gospodarczej w województwie oraz wskazanie kierunków rozwoju gospodarki regionu, podnoszących poziom innowacyjności, a tym samym konkurencyjności tejże gospodarki. Procesy gospodarcze zachodzące obecnie w Polsce, jak również w województwie łódzkim, ze względu na dużą zmienność warunków gospodarowania nie do końca są rozpoznane i opisane. Statystyka służąca ocenie zmian nie daje podstaw do jednoznacznej oceny przekształceń zachodzących w strukturze gospodarczej jednostek terytorialnych. Z tego powodu przy realizacji zadania, wystąpiła konieczność przeprowadzenia badań własnych, umożliwiających pogłębienie i potwierdzenie ogólnie dostępnej wiedzy na temat gospodarki regionu łódzkiego. Prezentowany raport odnoszący się do sfery gospodarczej województwa łódzkiego powstał w oparciu o dostępną wiedzę o regionie (zawartą w różnego rodzaju publikacjach, sprawozdaniach, raportach, diagnozach opracowanych przez zespoły ekspertów, naukowców na rzecz odmiennych tematów, związanych z gospodarką regionu), w wyniku analizy wyników badań własnych podjętych przez zespół realizujący niniejsze zadanie, oraz na podstawie wymiany informacji o regionie w trakcie cyklicznych spotkań z przedstawicielami regionalnego społeczeństwa.

Przedmiotem analizy była struktura gospodarcza regionu, oceniana przede wszystkim z punktu widzenia poziomu innowacyjności, potencjału innowacyjnego poszczególnych branż, oraz przekształceń gospodarczych wzmacniających pozycję innowacyjną i konkurencyjną gospodarki w układach przestrzennych (gminy i powiaty).

Przeprowadzone prace związane z realizacją podjętego zadania miały na celu przede wszystkim identyfikację najbardziej dynamicznie rozwijających się miast i obszarów w regionie z określeniem występujących w nim dominujących rodzajów działalności gospodarczej regionu, identyfikację najbardziej innowacyjnych rodzajów i obszarów działalności gospodarczej, włączając w to identyfikację gospodarczych skupisk przedsiębiorstw (clusters), ich charakterystyk, ocenę zaangażowania kapitału zagranicznego w regionie w odniesieniu do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności gospodarki.

Dla potrzeb realizowanego zadania dokonano także analizy SWOT innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu łódzkiego, w wyniku której zidentyfikowano zewnętrzne uwarunkowania (szanse i zagrożenia) w zakresie konkurencyjności firm i gospodarki regionu. Pozwoliło to na wyznaczenie priorytetowych kierunków rozwoju gospodarki, wzmacniających pozycję konkurencyjną regionu w skali krajowej i globalnej.

Opracowanie składa się z trzech głównych części. Część pierwsza – ogólna charakterystyka gospodarki regionu łódzkiego – została opracowana na podstawie dostępnych danych statystycznych, analiz, raportów, programów, opracowań literaturowych, oraz informacji pozyskanych w trakcie spotkań z przedstawicielami środowisk gospodarczych, samorządowych, rządowych, naukowych. W części tej autorzy w sposób syntetyczny opisali województwo łódzkie, zwracając uwagę przede wszystkim na aspekt innowacyjności gospodarki i szans podniesienia nowoczesności tejże gospodarki w przyszłości. Na podstawie zaprezentowanej charakterystyki, w połączeniu z wynikami badań przeprowadzonych na użytek realizowanego zadania,

zostały zapisane w części trzeciej niniejszego opracowania priorytetowe kierunki rozwoju gospodarki, wzmacniające pozycje konkurencyjną regionu łódzkiego w skali krajowej i globalnej, poprzedzone analizą SWOT.

Druga część zawiera wnioski wypływające z badań ankietowych przeprowadzonych w gminach i powiatach województwa łódzkiego, ukierunkowanych na identyfikację szeroko rozumianych zjawisk i procesów innowacyjnych występujących w województwie w układach przestrzennych.

Trzecia część, najistotniejsza z punktu widzenia opracowania Regionalnej Strategii Innowacji, zawiera analizę SWOT gospodarki regionu w zakresie konkurencyjności firm i gospodarki regionu oraz zapisy potencjalnych kierunków rozwoju gospodarki regionu. Potencjalne kierunki rozwoju stanowią bazę dla podjęcia decyzji o charakterze strategicznym w zakresie wskazania priorytetowych kierunków (rodzajów i miejsc działalności) rozwoju gospodarki.

Autorzy raportu dziękują wszystkim osobom, które uczestniczyły w pracach 6 zespołu zadaniowego, brały udział w spotkaniach grup roboczych, oraz udzieliły wsparcia w pozyskiwaniu różnego rodzaju informacji. Szczególne podziękowanie kierujemy do mentorów oraz pracowników samorządowych gmin i powiatów, którzy aktywnie uczestniczyli w spotkaniach roboczych, a także w badaniach ankietowych.

I. Ogólna charakterystyka gospodarki regionu łódzkiego

Województwo łódzkie ma zwarty, zbliżony do koła kształt, w centrum którego znajduje się stolica regionu – Łódź, wraz ze swoją aglomeracją. Leży w centralnej części Polski, na geometrycznych osiach Polski, północ-południe i wschód-zachód, które krzyżują się w okolicach Piątku w powiecie Łęczyckim (geometryczny środek Polski). Dzięki temu w strukturze przestrzennej kraju region jest obszarem tranzytowym i jednocześnie węzłowym. Ma to odzwierciedlenie w przebiegu głównych pasm komunikacji i infrastruktury technicznej (rurociągów, linii energetycznych) oraz rozmieszczeniu ich aktualnych i przyszłych węzłów. Tranzytowo-węzłowy charakter województwa widoczny jest także z punktu widzenia połączeń europejskich, na linii północ-południe i wschód-zachód. Tranzytowo-węzłowe położenie może stać się jednym z jego największych atutów w stosunku do wyzwań konkurencyjnych regionów krajowych i zagranicznych.

Województwo łódzkie graniczy z sześcioma innymi województwami: od wschodu i północy z mazowieckim oraz na krótkim odcinku z kujawsko-pomorskim, od zachodu z wielkopolskim, od południa z opolskim, śląskim i świętokrzyskim.

Struktura administracyjna województwa składa się z 24 powiatów, w tym 3 grodzkie, 21 ziemskich, oraz 177 gmin.

Z punktu widzenia powierzchni (18219 km²) województwo zajmuje 9. miejsce i należy do przeciętnych w kraju, podobnie jak województwo podkarpackie, kujawsko-pomorskie i pomorskie.

Liczba ludności województwa wynosi 2607,4 tys. osób (koniec 2002r.); pod względem liczebności populacji województwo łódzkie zajmuje 6 lokatę w kraju. Podobny potencjał ludnościowy posiadają województwa: dolnośląskie i lubelskie.

Pod względem gęstości zaludnienia (143 osób na km²) województwo plasuje się na 4 miejscu w kraju.

Współczynnik urbanizacji wynosi w województwie 64,9 % (według stanu na rok 2002) i jest wyższy niż przeciętnie dla Polski, a pod względem udziału ludności zamieszkałej w miastach w całości populacji regionu województwo zajmuje 4 lokatę w kraju.

Udział województwa łódzkiego w krajowej wartości dodanej brutto wynosi około 6,3%. Dla porównania największy udział wykazuje województwo mazowieckie (19,2%), najniższy podlaskie (2,3%).

W 2002r. odnotowano wzrost PKB na 1 mieszkańca w stosunku do 2000r. o 4,9%. Wartość tego wskaźnika jest mniejsza o około 10% od średniej krajowej.

Jeśli chodzi o strukturę zatrudnienia, to 30,1% stanowią pracujący w przemyśle, 30,6% zatrudnieni w usługach i 39,3% pracujący w rolnictwie.

Na terenie województwa łódzkiego występuje stosunkowo nieliczna grupa przedsiębiorstw zaliczonych do największych podmiotów gospodarczych w Polsce. Do 500 największych przedsiębiorstw kraju zalicza się: Polska Grupa Farmaceutyczna SA (28 pozycja), Elektrownia Bełchatów (32 pozycja), KWB Bełchatów – Rogowiec (87 pozycja), Zakład Energetyczny Łódź Teren SA (131 pozycja), Grupa Atlas, Łódź (144 pozycja), Zakład Energetyczny Łódź SA (187 pozycja), Zespół Elektrociepłowni SA (199 pozycja), Merloni Indesit Polska Sp. z o.o. (229 pozycja), Hurtap SA, Łęczyca (283 pozycja), Rosmann SA (302 pozycja), Opoczno SA (356 Łpozycja), Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Łowiczu, Łowicz

(396 pozycja), oraz VF Polska Sp. z o.o. Łódź (400 pozycja), Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Łodzi (421 pozycja), Barry Callebaut Polska sp. z o.o. (495 pozycja), Polfa Kutno (497 pozycja). Jest to zatem jedynie 15 z 500 największych podmiotów krajowych wg rankingu Polityki za 2003.

Województwo łódzkie ze względu na swoje położenie w środku Polski posiada stosunkowo gęstą sieć dróg z znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Odbywa się tu nasilony ruch tranzytowy na drogach nr 1, nr 2, nr 8, nr 44. Duży ruch generuje także centrum województwa: Łódź i Aglomeracja Łódzka. Występujący tu ruch ustępuje tylko Warszawie i terenom podwarszawskim, oraz obszarowi Górnego Śląska i jest porównywalny z aglomeracją krakowską i poznańską.

Głównymi węzłami drogowymi w sieci dróg krajowych są Łódź z drogami nr 1, 14, 71, 709; Piotrków Trybunalski – nr 1, 8, 44, 741 oraz Kutno, Łowicz, Sieradz, Wieluń, Radomsko. Jako bardzo ważne skrzyżowania należy wymienić: Krośnice (drogi nr 1 i 2), Sulejów (nr 44 i 74), Walichnowy (nr 14 i 8), Uniejów (nr 473 i 469).

Na województwo łódzkie przypada 6,4% całkowitej długości dróg w kraju. Gęstość dróg o utwardzonej nawierzchni wynosi 88,3 km na 100km², wobec 80,0 km na 100km² w Polsce. Długość autostrad w województwie łódzkim od dwudziestu lat utrzymuje się na tym samym poziomie -18km.

Okolo 25% powierzchni dróg wojewódzkich można uznać za dobre. Przebudowy wymagają niektóre mosty w województwie.

Województwo łódzkie ma bardzo niski odsetek linii kolejowych (na 100 km przypada tu zaledwie 6,0 km linii normalnotorowych, przy 6,6 km średnio w kraju). Ograniczeniem dla rozwoju łódzkiej aglomeracji i całego województwa jest połączenie kolejowe Łódź – Warszawa. Nie spełnia ono wymogu szybkości, jeśli weźmie się pod uwagę obowiązujące w świecie standardy.

Region jest obszarem, przez który przebiegają liczne urządzenia magistralne transportu rurociągowego, m.in. gazownicze, paliw płynnych. Dobrze rozwinięta jest sieć przesyłowa energetyki.

Województwo łódzkie jest relatywnie dobrze wyposażone w sieć telekomunikacyjną. W 2002 r. na 1000 mieszkańców przypadały ca 316 telefony. Położenie województwa w centrum kraju sprzyja rozwojowi sieci łączności międzynarodowej i międzymiastowej, ułatwiona jest łączność komórkowa.

Przemysł – innowacyjność

Podstawową rolę w gospodarce regionu odgrywa przemysł. Stanowi on większy udział, niż przeciętnie w pozostałych województwach Polski.

Analiza działalności według działów w poszczególnych sekcjach PKD pokazuje dość jednoznacznie specjalizację przemysłową województwa. Według danych na koniec 2002 r. w produkcji ponad 71% firm koncentrowało się w sześciu działach gospodarki, a mianowicie¹:

- w produkcji odzieży i wyrobów futrzarskich 29,9%

¹ Dane za: Kontrakt Wojewódzki 2004-2006, Urząd Marszałkowski w Łodzi.

- w produkcji tkanin	11,3%
- w produkcji artykułów spożywczych i napojów	8,7%
- w produkcji mebli	7,9%
- w produkcji metalowych wyrobów gotowych	7,6%

W ostatnich latach odnotowano pozytywne zmiany zachodzące w branżowej strukturze przemysłu województwa. Choć województwo nadal jest regionem o najwyższej liczbie przedsiębiorstw przemysłu lekkiego w kraju, to udział tego przemysłu ulega sukcesywnemu zmniejszaniu. Rośnie natomiast udział innych branż. Do branż, których znaczenie wzrosło należą: poligrafia oraz produkcja: materiałów budowlanych, urządzeń do ochrony środowiska, artykułów spożywczych, artykułów AGD, opakowań z różnych surowców, napojów chłodzących, mebli, płytek ceramicznych i materiałów izolacyjnych.

Z punktu widzenia rentowności na czele znajdują się branża spożywcza oraz budowlana.

Uprzemysłowienie województwa jest nierównomierne; przemysł skupiony jest głównie w największych ośrodkach miejskich, zwłaszcza w Łódzkiej Aglomeracji Miejskiej i Bełchatowskim Okręgu Przemysłowym.

Główne gałęzie przemysłu rozwinięte są w następujących miastach województwa:

- Przemysł tekstylny i odzieżowy - Aglomeracja Łódzka, Bełchatowski Okręg Przemysłowy, Piotrków Trybunalski, Kutno, Tomaszów Mazowiecki, Radomsko.
- Przemysł spożywczy i przetwórstwo rolno-spożywcze - Aglomeracja Łódzka, Piotrków Trybunalski, Kutno, Radomsko.
- Przemysł ceramiczny - Opoczno, Tomaszów Mazowiecki.
- Przemysł maszynowy i elektromaszynowy - Aglomeracja Łódzka, Piotrków Trybunalski, Kutno, Radomsko.
- Przemysł chemiczny - Aglomeracja Łódzka, Tomaszów Mazowiecki.
- Farmaceutyczny - Aglomeracja Łódzka, Kutno.
- Przemysł drzewny i meblowy - Aglomeracja Łódzka, Piotrków Trybunalski, Radomsko.
- Przemysł wydobywczy i energetyczny - Bełchatowski Okręg Przemysłowy.
- Przemysł materiałów budowlanych - Aglomeracja Łódzka, Bełchatowski Okręg Przemysłowy.
- Przemysł elektroniczny - Kutno.

Województwo łódzkie zajmuje wiodącą pozycję w kraju w wytwarzaniu niektórych wyrobów. Udział województwa jest bardzo wysoki w produkcji tkanin z okrywą i tkanin ręcznikowych – około 80% produkcji krajowej, rajstop i rajtuz – 77,4%, tkaniny z wełny lub cienkiej sierści zwierzęcej zgrzebne – 71,5%, tkanin bawełnianych – 73,9%, węgla brunatnego – 58,4%, papy – 52,2%, kocy i pledów turystycznych – 49,2%. znaczący jest także udział w produkcji tkanin wełnianych i syntetycznych, bielizny osobistej, okryć i ubiorów z tkanin, a także energii elektrycznej – 20,5%.

Udział województwa łódzkiego w ogólnopolskim eksporcie w latach 2000-2002 kształtował się na poziomie 4%. Pod względem wartości eksportu w 2001 r. województwo zajęło 8 pozycję w kraju. W 2002r. za korzystny należy uznać fakt, że w eksporcie partycypują wyroby przemysłu elektromaszynowego, które zaliczane są do sektorów wysokich technologii. W strukturze towarowej eksportu dominują wyroby przemysłu lekkiego, w których województwo tradycyjnie się specjalizuje. W 2001 r. stanowiły one 31% całości eksportu. Znaczący był również udział eksportu maszyn i urządzeń (6,8%) oraz mebli i wyrobów stolarskich (5,6%). Wielkość eksportu w 2002r. wynosiła 1.461,7 mln USD, co plasowało województwo łódzkie na 8 miejscu w Polsce i stanowiło 4,18% całego polskiego eksportu. Wartość eksportu per capita wynosiła 546 USD i umieszczało województwo łódzkie na 11 pozycji w kraju, co oznacza wzrost tego wskaźnika w stosunku do roku 1997 o 97 USD i polepszenie pozycji w rankingu województw o 3 miejsca. Najważniejszym rynkiem zbytu dla podmiotów zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego są Niemcy, do których w 2001r. trafiło 31,4% eksportu województwa (w stosunku do 1997r. oznacza to spadek o 8,5%). Kolejni, z punktu widzenia wielkości sprzedaży, partnerzy to: Francja (7,0%), Włochy (6,0%), Dania (5,6%) oraz Rosja (5,4%).

Wśród inwestorów zagranicznych, którzy zainwestowali w Polsce ponad 1 mln USD, w województwie łódzkim zainwestowali jedynie: BSN Gervais Danone (przemysł spożywczy), British Oxygen Corporation (przemysł chemiczny), Saint Gobain (produkty niemetaliczne), Philips (produkty niemetaliczne), Stejin Desing (przemysł papierniczy), ABB (przemysł maszynowy), Nibco (przemysł chemiczny), Icopal (produkty niemetaliczne), LG Group (bankowość), Sud Wolle (przemysł tekstylny), Veka (produkty niemetaliczne), AEG Niederspannungstechnik (przemysł elektroniczny)².

Spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego w 2002r. było 1985, co stanowiło 0,85% wszystkich podmiotów działających w województwie. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego skoncentrowane są głównie w przemyśle i handlu. Znikoma jest ilość spółek z kapitałem zagranicznym w dziedzinach, które powinny być rozwijane we współczesnej gospodarce, np. w komunikacji łączności. Zdecydowana większość spółek z kapitałem zagranicznym w województwie łódzkim zatrudnia do 20 pracowników (prawie 75%). A więc są to spółki małe, skupione głównie w trzech działach: produkcji tkanin, odzieży oraz artykułów spożywczych i napojów. Z charakterystyki podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego działających w Łodzi wynika, że 52% tych firm zatrudnia do 5 osób, 22,3% 6-20 osób, 19,3% 21-100 i 6,4% powyżej 100 osób. W województwie łódzkim dominuje kapitał z krajów Unii Europejskiej (Niemcy, Francja, Wielka Brytania), ale duże znaczenie ma także kapitał z USA i Korei Płd.

Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego nie jest wprawdzie większa niż w innych województwach, charakterystyczna jest tu natomiast dominacja dużych firm. Najwięksi zagraniczni inwestorzy województwa łódzkiego to: Daewoo (elektronika, ubezpieczenia), EBDR (bankowość, inwestycje kapitałowe), Metro AG (handel hurtowy i detaliczny), Saint Gobain (szkło), Coca-Cola Hellenic (przetwórstwo spożywcze), BP International (dystrybucja produktów paliwowych), Philips (maszyny i aparaty elektryczne), auditing, usługi finansowe³.

² Dane za: Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych SA, www.paiz.pl.

³ Dane za: Kontrakt Wojewódzki 2004-2006, Urząd Marszałkowski w Łodzi.

Łódzka Aglomeracja Miejska postrzegana jest jako dobre miejsce na lokalizację inwestycji. Tutaj, w okolicach Strykowa, będą krzyżować się autostrady A-1: Północ-Południe i A-2: Berlin – Warszawa – Moskwa.

Pod względem atrakcyjności inwestycyjnej województwo łódzkie klasyfikowane jest na 5 miejscu w kraju. Za najbardziej atrakcyjne uznaje się śląskie i mazowieckie. w drugiej grupie znajduje się pięć województw, a wśród nich łódzkie na trzeciej pozycji, za dolnośląskim i małopolskim.

Uwzględniając kryteria zatrudnienia, do wiodących gałęzi przemysłu należą:

- przemysł odzieżowy i wyrobów futrzarskich	17,3%
- przemysł artykułów spożywczych i napojów	15,5%
- przemysł włókienniczy	14,4%
- przemysł elektromaszynowy	8,6%
- przemysł elektroenergetyczny	8,3%
- przemysł chemiczny	6,2%

Za rozwojowe można zatem uznać następujące przemysły (przy założeniu, że popyt na nie nie będzie malał, albowiem przemysł województwa ma głównie charakter konsumpcyjnym i jest bardzo wrażliwy na wahania koniunkturalne gospodarki kraju):

- przemysł lekki – (produkcja tkanin wełnianych, bawełnianych, jedwabniczych, wyrobów pończosznicy, ubiorów);
- przemysł spożywczy (mięsno-wędliniarski, mleczarski, przetwórstwa owocowo-warzywnego, napojów chłodzących, cukrowniczy);
- przemysł chemiczny (farmaceutyczny, chemia gospodarcza, produkcja barwników, włókien celulozowych);
- przemysł materiałów budowlanych (szklarski, materiałów izolacyjnych, wiążących, ściennych płytek ceramicznych, galanterii budowlanej);
- przemysł górniczo-energetyczny (kopalnictwo węgla brunatnego i wytwarzanie energii elektrycznej oraz ciepłej);
- przemysł wyposażenia mieszkań (meblarski, płyt wiórowych, produkcji dywanów i firanek, szkła gospodarczego, sprzęt AGD);
- przemysł elektromaszynowy (motoryzacyjny, precyzyjny, metalowy, aparatury medycznej, maszyn górniczych, rolniczych, urządzeń dla ochrony środowiska);
- przemysł opakowań dla potrzeb przemysłu spożywczego, farmaceutycznego, chemicznego, włókienniczego i innych.

System produkcyjny województwa jest niestabilny. Cechuje go duża podatność na zmiany koniunkturalne. Struktura przemysłu zmienia się stosunkowo wolno. Region w dalszym ciągu zdominowany jest przez przemysły tradycyjne (np. lekki, paliwowo-energetyczny) wymagające głębokiej i kosztownej restrukturyzacji, skoncentrowane przede wszystkim w obszarze Łódzkiej Aglomeracji Miejskiej i w rejonie Bełchatowa.

Pod względem atrakcyjności inwestycyjnej województwo łódzkie klasyfikowane jest na 5. miejscu w kraju. Za najbardziej atrakcyjne uznaje się województwa: mazowieckie i śląskie. Województwo łódzkie znajduje się w drugiej grupie, plasując

się za województwem dolnośląskim i małopolskim. Zwłaszcza Łódzka Aglomeracja Miejska postrzegana jest jako dobre miejsce na lokalizację inwestycji. Tutaj, w okolicach Strykowa, będą krzyżować się autostrady A-1: Północ-Południe i A-2: Berlin – Warszawa – Moskwa.

Stopa bezrobocia, na koniec grudnia 2000 r. osiągnęła ona poziom 16,1%, a w IV kwartale 2001 r. wzrosła do 20,6%, i w obu okresach była wyższa niż przeciętna dla kraju. Bezrobotni województwa łódzkiego stanowili w 2001r. 7,7 % wielkości bezrobocia krajowego. Na koniec grudnia 2002 stopa bezrobocia osiągnęła poziom 18,5%. Największe bezrobocie obserwuje się w powiecie tomaszowskim (uzyskał on wsparcie w ramach kontraktu regionalnego), w powiatach charakteryzujących się najniższym stopniem zurbanizowania i uprzemysłowienia oraz na terenach rolnych i leśnych. Obecnie trzy powiaty: tomaszowski, zgierski i kutnowski są miejscem występowania bezrobocia strukturalnego⁴.

Trudności pogłębia fakt, że obecnie przemysł województwa w przytłaczającej mierze tworzą przedsiębiorstwa małe, o słabej kondycji rynkowej i finansowej oraz niskim poziomie technologicznym. Jest to tym bardziej dziwne, gdyż województwo łódzkie, - zwłaszcza Łódzka Aglomeracja Miejska - jest regionem o znaczącym w skali kraju potencjale naukowym i przemyśle charakteryzującym się dużą dynamiką powstawania nowych firm.

Dotychczas źródłem przewagi konkurencyjnej większości przedsiębiorstw województwa łódzkiego (w tym sektora MSP) był niski koszt pracy. Widoczne od pewnego czasu wyhamowanie dynamiki rozwoju MSP oraz stosunkowo wysokie wskaźniki likwidacji (szczególnie małych firm) dają podstawę do przypuszczenia, że nie utrzymają one w dłuższym okresie swojej przewagi konkurencyjnej bez radykalnej poprawy zarządzania, szerszego dopływu wiedzy technologicznej oraz zwiększenia dostępności do środków finansowych. Podstawowym problemem gospodarki regionu jest, zatem utrzymanie i wzmocnienie istniejących i nowopowstających przedsiębiorstw lokalnych poprzez stworzenie im korzystnych warunków rozwoju. Z kolei warunkiem rozwoju nowoczesnych MSP jest ich zdolność do innowacji, kooperacji i współpracy, a to zależy będzie od stworzenia dostępu (na korzystnych warunkach) do informacji, doradztwa, pośrednictwa technologicznego i wyspecjalizowanych instrumentów finansowego wsparcia.

Innowacyjność przemysłu⁵

Innowacyjność przedsiębiorstw przemysłowych regionu łódzkiego nie odbiega w istotny sposób od ogólnego stanu innowacyjności polskiego przemysłu, choć odnotować można znaczne zróżnicowanie w tym zakresie między firmami z aglomeracji łódzkiej i pozostałymi firmami, świadczące o różnicach w poziomie nowoczesności firm, ich zapotrzebowaniu na nowe technologie, związkach z instytucjami naukowo-badawczymi itp. Prawie połowa przedsiębiorstw przemysłowych aglomeracji łódzkiej wprowadziła innowacje technologiczne.

⁴ Dane za: Kontrakt Wojewódzki 2004-2006, Urząd Wojewódzki w Łodzi.

⁵ Ocena innowacyjności przemysłu województwa łódzkiego została opracowana na podstawie: W. Michalski (red.) Przestrzenne zróżnicowanie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki województwa łódzkiego, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Łódź 2000.

Tabela nr 1. Innowacyjność przedsiębiorstw przemysłowych z regionu łódzkiego w latach 1994-1999

<i>Wyszczególnienie</i>	<i>Przedsiębiorstwa, które wprowadziły innowacje w latach 1994-1996</i>	<i>Przedsiębiorstwa, które zamierzały wprowadzić innowacje w latach 1997-1999</i>
Polska	37,6	40,0
Woj, Łódzkie	48,6	40,0
Woj. Piotrkowskie	27,7	37,0
Woj. Sieradzkie	30,7	29,0
Woj. Skierniewickie	26,8	28,0

Źródło: W. Michalski (red.) Przemysłowe zróżnicowanie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki województwa łódzkiego, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Łódź 2000.

Aktywność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych nowego województwa łódzkiego może być niżej oceniana w porównaniu z innymi rodzajami działalności gospodarczej. Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle województwa łódzkiego wyniosły w 1999 r. 937,8 mln zł, co stanowiło 4,1% nakładów na działalność innowacyjną całego przemysłu polskiego. Jest to wskaźnik niższy w porównaniu z udziałem województwa w innych dziedzinach działalności gospodarczej. Stosunkowo niski udział nakładów na innowacje łódzkich przedsiębiorstw w ogólnych nakładach na innowacje krajowego przemysłu w porównaniu z udziałem nakładów inwestycyjnych, czy nakładów na działalność B+R województwa, świadczyć może z jednej strony o charakterze ponoszonych nakładów inwestycyjnych, przeznaczonych raczej na odtwarzanie majątku wytwórczego, niż jego modernizację i wprowadzanie nowych lub ulepszonych wyrobów, a z drugiej strony – na niewykorzystanie istniejącego potencjału badawczego województwa. Wskazuje to na potrzebę zintensyfikowania działań mających na celu stymulowanie aktywności innowacyjnej łódzkich przedsiębiorstw.

Na terenie województwa łódzkiego w pierwszym kwartale 2000 r. według danych REGON działało w sferze produkcyjnej 34 109 firm. Nowoczesnych, innowacyjnych firm było łącznie 6862 jednostek, tj. 21,4% ogółu firm, z tego z większościami kapitałem polskim stanowiły 20,1% tych podmiotów, zaś firmy o większościami kapitałem zagranicznym stanowiły tylko 1,3%. Dominującą rolę odgrywa aglomeracja łódzka (Łódź, powiaty pabianicki, zgierski i łódzki wschodni), która grupuje prawie 60% omawianych podmiotów innowacyjnych; w obrębie tej aglomeracji koncentruje się 56,3% polskich firm innowacyjnych oraz 70,1% firm regionu z udziałem kapitału zagranicznego. Na dalszych miejscach znajdują się powiaty piotrkowski (5% firm), tomaszowski (4,9% firm), radomszczański (4,1% firm), skierniewicki i bełchatowski (po 2,7% firm).

**Tabela nr 2. Liczba firm innowacyjnych w województwie łódzkim w 2000r.
(I kwartał)**

<i>Powiat</i>	<i>Firmy polskie</i>			<i>Firmy zagraniczne</i>			<i>Razem</i>		
	<i>Liczba</i>	<i>Woj. =100</i>	<i>Powiat =100</i>	<i>Liczba</i>	<i>Woj. =100</i>	<i>Powiat =100</i>	<i>liczba</i>	<i>Woj. =100</i>	<i>Powiat =100</i>
Bełchatowski	186	2,7	24,5	9	2,0	1,2	195	2,7	25,7
Kutnowski	228	3,3	30,0	11	2,4	1,4	239	3,3	31,4
Łaski	123	1,8	18,8	7	1,6	1,1	130	1,8	19,9
Łowicki	69	1,0	26,7	3	0,7	1,2	72	1,0	27,9
Łęczycki	154	2,2	24,3	4	0,9	0,6	158	2,2	24,9
Łódzko-Wschodni	278	4,1	13,8	19	4,2	0,9	297	4,1	14,7
Opoczyński	101	1,5	22,3	3	0,7	0,7	104	1,4	23,0
Pabianicki	403	5,9	15,6	34	7,6	1,3	437	6,0	17,0
Pajęczański	126	1,8	22,2	1	0,2	0,2	127	1,7	22,4
Piotrkowski	143	2,1	21,2	4	0,9	0,6	147	2,0	21,8
Poddębicki	92	1,3	21,0	3	0,7	0,7	95	1,3	21,6
Radomszczański	295	4,3	20,3	6	1,3	0,4	301	4,1	20,8
Rawski	91	1,3	22,5	5	1,1	1,2	96	1,3	23,7
Sieradzki	267	3,9	22,8	10	2,2	0,9	277	3,8	23,7
Skierniewicki	71	1,0	26,7	2	0,4	0,8	73	1,0	27,4
Tomaszowski	341	5,0	24,1	17	3,8	1,2	358	4,9	25,3
Wieluński	147	2,1	24,4	1	0,2	0,2	148	2,0	24,5
Wieruszowski	64	0,9	18,8	3	0,7	0,9	67	0,9	19,7
Zduńskowolski	182	2,7	21,2	10	2,2	1,2	192	2,6	22,4
Zgierski	488	7,1	15,3	33	7,3	1,0	521	7,1	16,3
Łódź	2690	39,2	20,1	229	51,0	1,7	2919	39,9	21,8
Piotrków	207	3,0	24,3	18	4,0	2,1	225	3,1	26,4
Skierniewice	116	1,7	27,8	17	3,8	4,1	133	1,8	31,9
Skierniewice (miasto i powiat)	187	2,7	27,4	19	4,2	2,8	206	2,8	30,2
Piotrków (miasto i powiat)	350	5,1	22,9	22	4,9	1,4	372	5,1	24,4
Aglomeracja łódzka	3859	56,3	18,7	315	70,1	1,5	4174	57,1	20,02
Razem	6862	100,0	20,1	449	100,0	1,3	7311	100,0	21,4

Źródło: W. Michalski (red.) Przestrzenne zróżnicowanie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki województwa łódzkiego, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Łódź 2000.

Pod względem wielkości zatrudnienia wśród innowacyjnych firm dominują firmy bardzo małe o zatrudnieniu poniżej 20 osób. Wśród firm z większościovym kapitałem polskim zdecydowanie dominują bardzo małe firmy o zatrudnieniu poniżej 20 osób (95,2% ogółu innowacyjnych firm tej grupy), a w dalszej kolejności firmy małe o zatrudnieniu 20-100 osób (3,0% ogółu innowacyjnych firm), firmy średnie o

zatrudnieniu 100-250 (1,1% ogółu innowacyjnych firm). Firm dużych o zatrudnieniu powyżej 250 osób jest zaledwie 58, co stanowi 0,8% ogółu innowacyjnych firm. Nieco odmienna jest struktura firm innowacyjnych z większościovym kapitałem zagranicznym. W tej grupie wprawdzie przeważają bardzo małe firmy o zatrudnieniu poniżej 20 osób (73,6% ogółu innowacyjnych firm tej grupy), ale nieco większy jest udział firm o wyższej skali zatrudnienia: udział firm małych o zatrudnieniu 20-100 osób wynosi 16,5% ogółu innowacyjnych tej grupy firm, firm średnich o zatrudnieniu 100-250 osób wynosi 7,4 % ogółu innowacyjnych firm, a firm dużych o zatrudnieniu powyżej 250 osób jest 17, co stanowi 3,8% ogółu innowacyjnych firm.

Przedsiębiorstwa przemysłowe województwa łódzkiego przeznaczyły na innowacje w 1999 r. 661,9 mln zł, z tego:

- na działalność B+R związaną z rozwojem innowacji 103,1 mln zł (15,6% ogółu wydatków na innowacje);
- na zakupy gotowych technologii w postaci dokumentacji i praw 26,6 mln zł (4,0%);
- na wyposażenie, technikę przemysłową i uruchomienie produkcji 288,6 mln zł (43,6%).

Struktura branżowa nakładów na innowacje odzwierciedla specyfikę przemysłu województwa. Najwięcej wydatków poniesiono w następujących przemysłach:

- produkcji odzieży oraz futrzarstwie 172,7 mln zł (26,1% ogółu nakładów);
- produkcji artykułów spożywczych i napojów 126,1 mln zł (19,0%);
- produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych 84,7 mln zł (12,8%);
- produkcji maszyn i aparatury elektrycznej 74,0 mln zł (11,2%);
- produkcji tkanin 33,2 mln zł (5,0%);
- produkcji pojazdów mechanicznych 20,7 mln zł (3,3%);
- produkcji maszyn i urządzeń 16,0 mln zł (2,4%);
- produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych 11 mln zł (1,7%).

Najlepsza sytuacja pod względem innowacyjności występuje tylko w powiatach grodzkich województwa łódzkiego. Natomiast ponad połowa powiatów plasuje się poniżej przeciętnej dla województwa.

Reasumując, należy stwierdzić, że:

- pod względem innowacyjności w produkcyjnej sferze gospodarki województwa łódzkiego pozostaje jeszcze wiele do zrobienia. W skali regionu zaledwie 1/5 zakładów można uznać za innowacyjne. W skali powiatów największe nasycenie tymi podmiotami, jednak nigdzie nieprzekraczające 1/3 ogółu zakładów produkcyjnych, występuje w powiatach: kutnowskim (31,4%), skierniewickim, łęczyckim, bełchatowskim, tomaszowskim, wieluńskim, łowickim i piotrkowskim (24,4%). Najmniejszy udział tych podmiotów znajduje

się w powiecie łaskim (19,9%) i aglomeracji łódzkiej (20,2%), pomimo, iż w tej ostatniej jednostce występuje największa ich koncentracja w skali województwa (ok. 60%) ogółu,

- największy udział tak średniej liczby miejsc pracy na 1000 mieszkańców w zakładach z dominacją kapitału polskiego cechowała: Łódź, Piotrków Tryb. i powiaty: pabianicki, łódzko-wschodni i tomaszowski. Nieco niższy udział, lecz nadal powyżej średniej (183), występował w Skierniewicach oraz w powiatach: kutnowskim, zgierskim, zduńskowolskim i radomszczańskim,
- poniżej średniej dla województwa łódzkiego znalazło się najwięcej jednostek (9). Były to powiaty: łęczycki, poddębicki, sieradzki, łaski, wieluńskie, pajęczański, bełchatowski, opoczyński oraz rawski. Najgorsza sytuacja występuje w powiatach: wieruszowski, piotrkowski, łowickim i skierniewickim,
- najwyższy udział zatrudnionych w obsłudze poszczególnych nieruchomości i firm do ogółu zatrudnionych w obrębie powiatów zauważamy w powiecie skierniewickim (8,3%), w Łodzi (6,9%), oraz w powiatach: sieradzkim, zgierskim, łódzkim-wschodnim i łęczyckim (od 4,8% do 4,0%).

Rolnictwo

Rolnictwo województwa łódzkiego odznacza się niską na tle krajowej wydajnością, przewagą gospodarstw małych do 5 ha, stosunkowo niskim stopniem urynkwienia produkcji rolnej (45% gospodarstw zajmuje się produkcją, której celem jest zaspokojenie własnych potrzeb), glebami niskich klas. Lepsze warunki glebowe występują w północnej części województwa oraz w rejonie Skierniewic (zaplecze upraw owoców i warzyw).

Rolnictwo – pozycja powiatów województwa łódzkiego w zakresie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki rolnej

Pozycja innowacyjności i konkurencyjności produkcji rolnej poszczególnych powiatów województwa łódzkiego przedstawia się w następujący sposób:

Tabela nr 3. Poziom innowacyjności produkcji rolnej w układzie powiatów

Powiat	Suma rang w produkcji			
	zwierzęcej	roślinnej	specjalist.	ogółem
łowicki	15	13	9	37
łęczycki	14	18	9	41
kutnowski	19	22	21	62
skierniewicki	36	16	26	78
zgierski	18	28	42	88
sieradzki	50	28	20	98
łódzki-wsch.	32	33	40	105
wieruszowski	42	40	38	120
poddębicki	48	38	35	121

piotrkowski	48	47	32	127
wieluński	70	37	30	137
tomaszowski	55	43	49	147
pabianicki	32	59	62	153
rawski	65	42	50	157
Piotrków Tryb.	47	56	64	167
radomszczański	60	67	46	173
łaski	54	69	65	188
Łódź	32	83	85	200
zduńskowolski	67	68	70	205
pajęczański	61	74	71	206
bełchatowski	68	82	79	229
Skierniewice	84	64	81	229
opoczyński	87	77	80	244

Źródło: W. Michalski (red.) Przestrzenne zróżnicowanie innowcyjności i konkurencyjności gospodarki województwa łódzkiego, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Łódź 2000.

Najkorzystniejsze miejsce zajmowały powiaty: łęczycki (41) i łowicki (37). Również wysokie pozycje zajmowały powiaty: kutnowski, skierniewicki, zgierski i łódzko-wschodni.

W obrazie zróżnicowania regionalnego można wyróżnić:

- najkorzystniejszy rolniczo zwarty obszar północny, który tworzą sąsiadujące ze sobą powiaty: łowicki, skierniewicki, łęczycki, kutnowski, zgierski oraz łódzko-wschodni,
- relatywnie korzystny obszar znajduje się również na zachodzie (powiaty sieradzki, wieluński, poddębicki i wierszowski) oraz na wschodzie (rawski, tomaszowski i piotrkowski),
- najmniej korzystny obszar znajduje się w powiatach bełchatowskim, opoczyńskim i pajęczańskim.

Usługi

Mapa gęstości podmiotów świadczących nowoczesne typy usług, pozwala wyróżnić w województwie obszar centralny, obejmujący powiaty rozciągające się na kształt rogala od bełchatowskiego poprzez pabianicki, Łódź, zgierski, łódzko-wschodni aż do Skierniewic, oraz dodatkowo Piotrków. W Łodzi i Skierniewicach występuje najwięcej instytucji usługowych zaliczonych do kategorii nowoczesnych. Wysoką pozycję za tymi miastami zajmuje powiat pabianicki. Pozostała część województwa wykazuje małe zróżnicowanie. Wszystkie powiaty należą do klasy najniższej. Dowodzi to niedorozwoju tego rodzaju placówek w znakomitej większości obszaru województwa łódzkiego.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego

Województwo posiada atuty, które - odpowiednio wykorzystane i wzmocnione - mogą stanowić trwałą podstawę rozwoju społecznego i gospodarczego regionu. Do najbardziej istotnych należy zaliczyć: szybkie tempo transformacji gospodarki z najwyższym w kraju wskaźnikiem nowo powstających firm, przechodzenie od przemysłów tradycyjnych do działalności bardziej nowoczesnej, w większym stopniu wykorzystującej istniejący potencjał intelektualny, wzrost ogólnego poziomu wykształcenia mieszkańców, skoncentrowanie znaczącego potencjału intelektualnego kraju, istniejący poważny potencjał naukowo-badawczy skupiony przede wszystkim w wyższych uczelniach i ośrodkach naukowo-badawczych, kształtujące się na bazie istniejących ośrodków naukowych i przemysłu specjalizacje „naukowo-przemysłowe”, wykorzystujące lokalne zasoby materialne i ludzkie, np. centrum medyczne, centrum mody, targi, centra logistyczne, intensywne rolnictwo rynkowe typu podmiejskiego (tj. sadownictwo, warzywa, owoce, kwiaty) oraz obszary bardzo dobrych i dobrych gleb z dobrze rozwiniętym rolnictwem i zapleczem naukowo badawczym pracującym na rzecz rolnictwa oraz złoża węgla brunatnego, będące podstawą dalszego rozwoju przemysłu energetycznego,

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego⁶ została określona w następujący sposób:

Podniesienie atrakcyjności województwa łódzkiego w strukturze regionalnej Polski i Europy jako obszaru sprzyjającego zamieszkaniu ludzi i gospodarce oraz dążeniu do budowy wewnętrznej spójności regionu przy zachowaniu różnorodności jego miejsc; wykorzystując atut centralnego położenia regionu, przekształcenie jego gospodarki z produkcyjnej (przemysłowo-rolniczej) na usługowo-produkcyjną.

Strategia ta formułuje trzy sfery rozwoju. Każda z nich określona jest przez kilka priorytetowych kierunków działań (związanych także z polityką innowacyjną). Priorytety i cele sformułowane w ramach każdej ze sfer są zbieżne z celami i założeniami Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego, Narodowego Planu Rozwoju oraz innymi oficjalnymi dokumentami rządowymi. Te trzy sfery rozwoju to:

1. Sfera społeczna

Cel: wzrost ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa.

Priorytety:

- 1) Podniesienie poziomu wykształcenia i rozwój kulturowy mieszkańców.
- 2) Podniesienie jakości życia i stanu zdrowotności mieszkańców.
- 3) Uporządkowanie gospodarki przestrzennej.

2. Sfera ekonomiczna.

Cel: poprawa pozycji konkurencyjnej gospodarki województwa.

Priorytety:

- 1) Zwiększenie dostępności regionu poprzez rozwój infrastruktury i informacyjnej.
- 2) Tworzenie nowoczesnej bazy gospodarczej i nowych ośrodków B+R

⁶ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego, Urząd Marszałkowski, Łódź 2000.

- 3) Stymulowanie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich regionu.
 - 4) Tworzenie, w kraju i zagranicą wizerunku regionu przyjaznego i atrakcyjnego do zamieszkania, inwestowania i współpracy.
3. Sfera funkcjonalno-przestrzenna.
 Cel: stworzenie rzeczywistego regionu społeczno-ekonomicznego, posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą.
 Priorytety:
- 1) Wspomaganie różnych form edukacji regionalnej dzieci, młodzieży i dorosłych.
 - 2) Inicjowanie i wspomaganie rozwoju różnych form kultury regionalnej oraz ruchów regionalistycznych.
 - 3) Stymulowanie przemian w sieci osadniczej województwa polegających na wzroście roli miast w organizacji funkcjonalno-przestrzennej regionu.

Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Województwa Łódzkiego na lata 2001-2002⁷ oraz wynikający z niego Kontrakt Wojewódzki podpisany w 2001 roku między Rządem RP a Samorządem Województwa Łódzkiego zrealizowały bądź zrealizują projekty związane z innowacyjnością. Zaliczyć do nich można m.in.:

- Budowę, rozbudowę i modernizację obiektów zakwalifikowanych do działu - oświata i wychowanie.
- Rozbudowę bazy dydaktyczno-naukowej Uniwersytetu Łódzkiego i Politechniki Łódzkiej.
- Utworzenie Regionalnego Centrum Medycznego.
- Utworzenie Regionalnego Centrum Informacyjnego.
- Łódzki Program Rozwoju Kadr.
- Wojewódzki System Rozwoju Przedsiębiorczości.

Szczegółowe zapisy znajdujące się zarówno w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego jak i w Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego Województwa Łódzkiego uwzględniają realizację zadań mających ścisły związek z podniesieniem poziomu innowacyjności gospodarki regionu. Celem zasadniczym w tym względzie jest wykreowanie Regionalnego Systemu Innowacji.

Kierunki badań w zakresie high-tech prowadzone w łódzkich uczelniach

Najważniejsze kierunki badań w zakresie „high-tech” prowadzone w łódzkich uczelniach (Uniwersytecie Łódzkim, Politechnice Łódzkiej i Uniwersytecie Medycznym) oraz instytucjach badawczych Polskiej Akademii Nauk w Łodzi, które mogą stać się podstawą procesów wdrożeniowych i unowocześnienia gospodarki regionu:

⁷ Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Województwa Łódzkiego na lata 2001-2002, Urząd Marszałkowski, Łódź 2000. Kolejny Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Województwa Łódzkiego na lata 2004-2006 nawiązuje do zapisów poprzedniego Programu.

- organiczna synteza nowych materiałów; związki organometaliczne o specyficznych właściwościach - bioorganometale i materiały optoelektroniczne,
- synteza naturalnych i syntetycznych związków biologicznie czynnych jako potencjalnych leków przeciwnowotworowych i przeciwwirusowych,
- wytwarzanie nowych materiałów polimerowych o szczególnych własnościach, w tym polimerów do zastosowań medycznych oraz polimerów z surowców odnawialnych,
- nowe materiały, inteligentne sensory, technologia materiałów medycznych, nanomateriały i nanotechnologie, materiały kompozytowe, wytwarzanie i badanie cienkich warstw,
- technologia wysokiej próżni,
- prace rozwojowe nad produkcją bezopadową i energooszczędną,
- kwantowa informacja – badania i technologia (uczestnictwo w Laboratorium Fizycznych Podstaw Przetwarzania Informacji),
- zastosowanie teorii sterowania i metod numerycznych,
- tworzenie systemów baz danych,
- badania nad sztuczną inteligencją ukierunkowana na nowe procesy produkcyjne, systemy zarządzania i kontroli, robotyka,
- elektronika i telekomunikacja w zastosowaniach do rozwoju technologii informatycznych, systemy sieciowe, łączność bezprzewodowa – w szerokim zastosowaniu,
- nowe technologie przemysłowe do zastosowania w przemyśle lotniczym, diagnostyka silników lotniczych, badania nad możliwością zastosowania krajowych paliw i środków smarujących w samolotach wielozadaniowych,
- ekologia i ochrona środowiska (bioindykatory zmian środowiska, biomanipulacja w ekosystemach, renaturyzacja środowiska),
- biotechnologia mikrobiologiczna i roślin (mikrobiologiczna produkcja hormonów steroidowych, biodeterioracja ksenobiotyków i metali ciężkich, fitoremediacja), zastosowanie nowoczesnej biokatalizy w tzw. „green technology”,
- podstawy molekularne i diagnostyka chorób nowotworowych, infekcyjnych, metabolicznych i mózgu; ochrona przed reaktywnymi formami tlenu,
- zastosowanie modelowania matematycznego w biologii,
- poprawa jakości pożywienia,

- zastosowanie produktów rolniczych jako surowców dla otrzymywania nowych i modyfikowanych materiałów,
- badania w zakresie nowych radiofarmaceutyków i produktów diagnostycznych, w tym synteza środków leczniczych,
- nowoczesne metody diagnostyczne z wykorzystaniem technik obrazowania (tomografia komputerowa) i technik biologiczno-molekularnych, w tym sekwencjonowanie DNA.

II. Ocena innowacyjności gospodarki regionu łódzkiego w układzie gmin i powiatów – wnioski z badań ankietowych

Metodologia badań

Niniejsza część raportu jest prezentacją wyników badań przeprowadzonych w gminach i powiatach regionu łódzkiego. Badania były ukierunkowane na zidentyfikowanie struktury gospodarczej województwa pod kątem skłonności i zdolności gospodarki do przejmowania innowacyjnych form organizacji, produkcji, technologii czyli ogólnie do określenia stopnia innowacyjności gospodarki województwa łódzkiego. Przedmiotem badań była identyfikacja zjawisk zachodzących w gospodarce regionu w okresie ostatniej dekady.

Na użytek prowadzonych badań został przygotowany kwestionariusz ankietowy. Zestaw pytań zawartych w ankiecie został kilkakrotnie poddany społecznej konsultacji z przedstawicielami środowisk władz samorządowych oraz innymi uczestnikami grup roboczych reprezentujących różne instytucje i organizacje, zaangażowanych w realizację strategii innowacji województwa. Po uzyskaniu akceptacji treści ankiety, została ona rozesłana do 177 gmin województwa łódzkiego oraz 21 powiatów ziemskich i 3 grodzkich.

W badaniach ankietowych aktywnie uczestniczyło (tzn. wypełniło i odesłało ankietę) jedynie 68 gmin i 18 powiatów. Z tego punktu widzenia wyniki badań są wiarygodne w odniesieniu do przebadanych jednostek.

Wyniki badań wraz z diagnozą stanu gospodarczego województwa w aspekcie innowacyjności, zaprezentowane w pierwszej części raportu, stanowiły podstawę do przeprowadzenia Analizy SWOT czyli zapisu sił i słabości, szans i zagrożeń gospodarki regionu łódzkiego w obszarze jej innowacyjności.

Wnioski z badań ankietowych dotyczących innowacyjności gospodarki przeprowadzonych w gminach regionu łódzkiego

1. W strukturze gospodarczej gmin woj. łódzkiego dominuje rolnictwo, przy czym największa jego koncentracja występuje w powiecie łowickim, gdzie w 5 gminach udział rolnictwa w strukturze gospodarczej kształtuje się na poziomie 80-93%. Stosunkowo wysoki udział w strukturze ma także handel i usługi. Przemysł traktowany jako gałąź powszechnie uznawana jako źródło powstawania i absorpcji innowacji zajmuje nieznaczące miejsce w strukturze gospodarczej gmin woj. łódzkiego. W większości badanych gmin udział przemysłu w strukturze gospodarczej przyjmował wartości z przedziału 0-6%.
2. Za najbardziej dynamicznie rozwijające się rodzaje działalności w gminach uznano usługi i rolnictwo, co jest odzwierciedleniem istniejącej struktury gospodarczej gmin regionu. Rozkład przestrzenny zjawiska wskazuje jednakże, iż

rolnictwo należy do najbardziej rozwijających się gałęzi gospodarki w gminach, gdzie jego udział w strukturze gospodarczej jest wprawdzie wysoki, ale nie należy do najwyższych. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku pozostałych rodzajów działalności. Może to świadczyć o pewnych procesach, jakie dokonują się w gminach na rzecz zmiany struktury gospodarczej. Zjawisko to jest dopiero widoczne w skali gmin, gdyż odnosząc je do danych agregowanych dla całej próby województwa nic na takie procesy nie wskazuje.

Za najmniej dynamicznie rozwijające się rodzaje działalności uznano w największej liczbie gmin usługi i rolnictwo. Odnotować także należy, iż zbliżona liczba gmin uznała przemysł za najbardziej jak i najmniej rozwijającą się działalność. Wskazania te nie pokrywały się z przestrzennym opisem struktury gospodarczej, co potwierdza powyższe stwierdzenia. Badania wykazały, iż nie można w sposób jednoznaczny wskazać rodzajów działalności będących nośnikiem bądź hamulcem rozwoju w skali województwa. Jest to możliwe tylko w odniesieniu do gmin.

3. Poziom innowacyjności gospodarek poszczególnych gmin jest znikomy. Tylko 60% badanych gmin wskazało na funkcjonowanie na ich obszarze podmiotów o charakterze innowacyjnym (zgodnie z podana przez autorów definicją innowacyjności jednostek gospodarczych). Nie odnotowano przy tym skupisk gmin (ościennych bądź w ramach poszczególnych powiatów), które charakteryzowałyby się szczególną koncentracją innowacyjnych jednostek gospodarczych. Należy także stwierdzić, iż w większości wypadków nie były to gminy, w których udział przemysłu w strukturze gospodarczej był najwyższy lub należał on do rodzajów działalności wskazanych jako najbardziej dynamiczne. Ponadto odnotowano dużą różnorodność działalności gospodarczej, do której respondenci odnieśli pojęcie innowacyjności (od produkcji transformatorów przez produkcję butów, mebli, artykułów spożywczych, energii). Wśród znamion innowacyjności, jakie najczęściej wskazywano, było wykorzystanie nowych rozwiązań techniczno-technologicznych oraz wytwarzanie produktów o podwyższonych parametrach jakościowych.
4. Skala procesów inwestycyjnych w jednostkach gospodarczych występujących w badanych gminach i mających istotne znaczenie dla poprawy ich sytuacji gospodarczej była niewielka. W największej liczbie gmin reprezentowały one produkcję artykułów spożywczych i napojów, a więc branżę, która nie należy do najbardziej innowacyjnych. Koresponduje to z rolniczym charakterem gmin województwa łódzkiego.
5. Wśród badanych gmin 35% potrafiło wskazać jednostki gospodarcze o istotnym znaczeniu dla gospodarki, które uznano za rozwojowe. Wskazań takich udzieliły gminy, w których zlokalizowana była największa liczba przedsiębiorstw w trakcie procesu inwestycyjnego i uznanych za innowacyjne. Nie zawsze jednakże były to te same przedsiębiorstwa. Nie można także wskazać powiatu, w którym występowałyby koncentracja gmin posiadających na swoim obszarze rozwojowe podmioty gospodarcze. zjawisko występowania podmiotów gospodarczych o charakterze rozwojowym wskazuje na duże rozproszenie w układzie przestrzennym województwa. Podobnie jak w poprzednim przypadku największa liczba podmiotów gospodarczych uznanych za rozwojowe należała do branży spożywczej tradycyjnie związanej z ukształtowaną strukturą gospodarczą zdominowana przez rolnictwo.

6. Nasylenie badanych gmin przedsiębiorstwami o kapitale zagranicznym lub mieszanym świadczy o małym zainteresowaniu województwem przez inwestorów zagranicznych. Tylko w 32% badanych gmin działały firmy o kapitale zagranicznym. Najwięcej takich firm zlokalizowanych było w Tomaszowie Mazowieckim (10), Radomsku (6) i Rawie Mazowieckiej (5). W 4 przypadkach na 9 największa liczba firm o kapitale zagranicznym zlokalizowana była w miastach, będących siedzibą powiatów. W większości przypadków ich wyroby uznawano za konkurencyjne na rynku krajowym i zagranicznym. Znamiennym jest także fakt, iż tylko w 14% badanych gmin (9 gmin) w okresie transformacji gospodarczej powstały nowe podmioty w oparciu o kapitał krajowy lub / i zagraniczny. Najwięcej takich podmiotów powstało w gminach powiatu Zgierskiego (Stryków i Ozorków). Biorąc jednakże pod uwagę długość okresu transformacji, nie można stwierdzić, iż ilość nowo powstałych przedsiębiorstw mogła mieć większe znaczenie dla przebiegu procesów gospodarczych i stymulowania wzrostu gospodarczego, o czym może świadczyć wysokie bezrobocie w gminach, w których te przedsiębiorstwa powstały. Nie można także wyodrębnić enklaw przestrzennych cechujących się szczególnie, wysoka dynamiką powstawania nowych firm zarówno o kapitale zagranicznym, jak i krajowym.
7. Dynamiczny rozwój sektora MŚP miał w województwie łódzkim charakter ograniczony. Wystąpił on bowiem tylko w grupie 19% badanych gmin. Największą dynamikę odnotowano w handlu i usługach. Podobnie jak w poprzednim przypadku nie można wskazać enklaw przestrzennych cechujących się wysoką dynamiką rozwoju sektora MŚP. Najbardziej dynamicznie rozwijały się firmy o niskim potencjale innowacyjnym, tj. świadczące usługi hotelowo-gastronomiczne. Większość gmin, w których odnotowano dynamiczny rozwój sektora MŚP miała status administracyjny miasto-gmina.
8. Istotnym z punktu widzenia funkcjonowania gospodarki i jej innowacyjności jest relacja między sektorem dużych przedsiębiorstw a sektorem MŚP w zakresie transferu innowacji. Tylko 20% (tj. 15 gmin) wskazało na istnienie tego typu relacji między podmiotami gospodarczymi zlokalizowanymi na ich obszarze. Można zatem stwierdzić, iż transfer innowacji z dużych do małych i średnich przedsiębiorstw nie zachodzi na szeroką skalę w gminach województwa łódzkiego. Zjawisko to miało znaczący zasięg w Tomaszowie Mazowieckim (powiat Tomaszowski), Andrespolu i Tuszninie (powiat Łódzki Wschodni). W opinii respondentów za główną przyczynę takiej sytuacji należy uznać niezdrową konkurencję, brak kapitału i sprawnego systemu przepływu informacji.
9. Gminy województwa łódzkiego posiadają w większości (oprócz miast) strukturę gospodarczą zdominowaną przez rolnictwo. Dlatego z punktu widzenia analizy strukturalnej gospodarki województwa ważne są procesy restrukturyzacji i przekształceń w rolnictwie. Badanie gmin wykazało, iż zakres procesów restrukturyzacji rolnictwa jest powolny i ograniczony. Gminy, w których zachodziły najistotniejsze procesy restrukturyzacji rolnictwa, przejawiające się prywatyzacją i powiększaniem gospodarstw, scalaniem gruntów, rozwojem produkcji specjalistycznej i wdrożenia nowych upraw, nie należą do grupy gmin o najwyższym udziale rolnictwa w strukturze gospodarczej. Ich lokalizacja miała charakter rozproszony między 5 powiatów. W ramach powiatów nie występowały grupy gmin, w których dokonywał się proces restrukturyzacji rolnictwa o szczególnie intensywnym charakterze.

Produkty rolnicze wytwarzane w gminach województwa łódzkiego były eksportowane za granicę, przy czym największy udział eksportu w ogólnej produkcji występował w gminach, które nie charakteryzowały się dominacją rolnictwa ani przemysłu (np. przetwórczego, spożywczego). Nie należały także do grupy gmin, w których dokonywały się procesy przekształceń rolnictwa. Rozkład przestrzenny gmin o najwyższym eksporcie był rozproszony i nie wykazywał jakichkolwiek znamion koncentracji lub związków ze strukturą gospodarczą.

10. Twardym czynnikiem rozwoju jest posiadanie rezerwy wolnych, uzbrojonych terenów, które mogą być przedmiotem oferty inwestycyjnej. Ponad 50% badanych gmin nie podejmuje żadnych działań mających na celu przygotowanie gruntów dla inwestorów. Wśród gmin, które takie działania prowadzą, dominują te o statusie miasto-gmina i / lub są siedzibami powiatów. W strukturze własności dominują grunty komunalne najczęściej uzbrojone w sieć wodociagową (tylko). Grunty będące przedmiotem oferty inwestycyjnej SA zróżnicowane co do wielkości (od 0,37 km² do 0,04 km²) i nie stanowią zwartych kompleksów w obszarze kilku sąsiednich gmin. Znamionem jest, iż ponad 60% gmin prowadzi aktywną politykę na rzecz pozyskania inwestorów. Duża część z nich nie dysponuje jednakże terenami przygotowanymi dla potrzeb inwestorów. Większość działań ma charakter promocyjny lub stanowi ofertę opartą o ulgi podatkowe.
11. Charakterystycznym dla współczesnych procesów gospodarczych w układach przestrzennych jest powstawanie klasterów czy zgrupowań firm o podobnym lub zbliżonym profilu produkcji bądź prowadzącym komplementarną działalność. Powstają one w celu przejęcia korzyści lokalizacji a także w odpowiedzi na fakt, iż jeden rodzaj produkcji tworzy popyt na inne wyroby. W województwie łódzkim zjawisko powstawania klasterów występuje w 15 gminach, które odpowiedziały na ankietę. Głównie są to skupiska przedsiębiorstw zajmujących się wyrobem z surowców niemetalicznych (Opoczno, Budziszewice, Tomaszów Maz.), górnictwa węgla kamiennego i brunatnego (Rząśnia) oraz obszary intensywnego rolnictwa i koncentracji producentów artykułów spożywczych i napojów. Koncentracja producentów spożywczych występowała w gminach charakteryzujących się występowaniem procesów restrukturyzacji rolnictwa – była zapewne ich skutkiem – oraz wysokim udziałem eksportu produktów rolniczych. Pozostałe obszary były związane z występowaniem surowców (węgla, drewna), bądź stanowiły uzupełnienie rodzajów funkcji produkcyjnych rozwiniętych w obszarach sąsiednich. Na obszarze 5 gmin stwierdzono występowanie parków technologicznych (Tomaszów Maz., Radomsko, Widawa, Stryków i Kleszczów).

Ze zjawiskiem klasterów związany jest rozwój więzi kooperacyjnych między przedsiębiorstwami. Na ich istnienie wskazało zaledwie 6 z 68 badanych gmin. Wartym podkreślenia jest, iż więzi kooperacyjne występowały w gminach charakteryzujących się wysokim udziałem przemysłu w strukturze gospodarczej bądź w gminach, gdzie przemysł uznany był za najbardziej dynamicznie rozwijający się rodzaj działalności gospodarczej. Charakterystycznym jest także fakt, iż w obszarach o dominacji rolnictwa więzi kooperacyjne nie uległy rozwinięciu.
12. Stosunkowo duża grupa gmin w badanej próbie posiadała na swoim obszarze przedsiębiorstwa, których produkty posiadały certyfikat jakości lub zdobyły wyróżnienia i medale na targach krajowych i zagranicznych. Wśród tych produktów przeważały produkty rolnicze, ale znalazły się wśród nich także produkty wysoko przetworzone; kolektory słoneczne, agregaty i wały, płytki

ceramiczne. W większości przypadków omawiane produkty o wysokiej jakości wytwarzane były w gminach o występowaniu koncentracji produkcji o zbliżonym profilu, rozwiniętych więziach kooperacyjnych między przedsiębiorstwami a także zaawansowanych procesów restrukturyzacji rolnictwa i wysokim udziale przemysłu w strukturze gospodarczej. Można zatem stwierdzić, iż ilość posiadanych certyfikatów, medali i wyróżnień przez producentów lokalnych w gminach jest dobrym miernikiem ich kondycji gospodarczej.

13. Z punktu widzenia długookresowego programowania rozwoju ważnym jest zidentyfikowanie a następnie wykorzystanie dotychczas nieużytkowanych zasobów w gminach dla potrzeb wzbudzenia wzrostu gospodarczego. Badane gminy najczęściej wskazywały na takie nośniki przyszłego rozwoju, jak: wolne tereny i ich status własnościowy oraz wolne powierzchnie produkcyjne. Tak zwane niematerialne nośniki rozwoju, jak: wykwalifikowane kadry czy jakość środowiska naturalnego, nie były w większości gmin traktowane jako szansa rozwojowa.

W największej liczbie gmin wskazano na rolnictwo jako ten rodzaj działalności, który będzie się rozwijał w przyszłości. Na kolejnych pod względem liczebności wskazań w gminach znajdowała się turystyka i usługi. Sektor MŚP nie był postrzegany jako przyszłościowy. Tego rodzaju wyniki potwierdzają przekazanie o utrwalaniu się istniejącej struktury gospodarczej. Odzwierciedlały one bowiem opis struktury gospodarczej gmin. W większości przypadków ze rozwojowe uznano te rodzaje działalności, które były w gminie dominujące

Powszechnie wykorzystywanym rodzajem zarządzania jest zarządzanie strategiczne, co zgodne jest z jedną z zasad polityki rozwoju w jednostkach terytorialnych - zasadą programowania. Większość gmin w Polsce posiada opracowane strategie rozwoju. W województwie łódzkim ok. 50% badanych gmin posiada długookresowy program rozwoju (strategię). Strategia jest najważniejszym instrumentem (dokumentem) zarządzania rozwojem, w którym zwarte SA strategiczne kierunki działania będące wynikiem analizy stanu istniejącego, roli politycznej władz i konsensusu społecznego. Wśród gmin, które posiadają strategie rozwoju, za strategiczne uznawano głównie rolnictwo, turystykę i handel. Oznacza to, iż w krótkim, średnim i długim horyzoncie czasowym działania władz samorządowych ukierunkowane będą na rozwój tych trzech rodzajów działalności, w których widzą one szansę na rozwój gospodarczy.

Podsumowanie wyników badań ankietowych innowacyjności gospodarki regionu w układzie gmin

Współczesne procesy gospodarcze zachodzące pod wpływem globalizacji gospodarki, członkostwa Polski w Unii Europejskiej oraz szybkich zmian techniczno-technologicznych powodują zarówno pojawianie się szans i zagrożeń dla gospodarki regionalnej jak i gospodarek lokalnych. Dodatkowym czynnikiem komplikującym jest duża zmienność warunków działania w otoczeniu oraz niepewność prognoz i parametrów ograniczających skuteczność planowania, iż zarządzania zarówno w jednostkach sektora publicznego, jak i komercyjnego. Przejście Polski na drogę gospodarki rynkowej nie zwalnia władz samorządowych (regionalnych i lokalnych) od sterowania procesami rozwoju gospodarczego mającego na celu tworzenie

korzystnych warunków zewnętrznych dla rozwoju jednostek gospodarczych. Służyć temu ma opracowywanie i wdrażanie skutecznych strategii rozwoju. Powszechnie uznaje się, iż region konkurencyjny to region innowacyjny. Zatem w regionach instrumentem poprawy i utrzymania pozycji konkurencyjnej są Regionalne strategie innowacji. Do ich opracowania wymagana jest znajomość stanu istniejącego m.in. w zakresie struktury gospodarczej regionu i przebiegu procesów gospodarczych w przestrzeni.

Przedmiotem prac 6 Zespołu Zadaniowego RIS była analiza struktury gospodarczej regionu łódzkiego. Dokonano jej poprzez badania ankietowe przeprowadzone w gminach i powiatach województwa łódzkiego. Spośród 177 gmin województwa, 68 odpowiedziało na ankietę. Badanie można zatem traktować wiarygodne w odniesieniu do tych gmin, które w nim aktywnie uczestniczyły. Gminy, które nie odpowiedziały na ankietę, zapewne nie były w stanie wskazać na jakiegokolwiek procesy, których wpływ miałby istotne znaczenie dla ich sytuacji gospodarczej w odniesieniu do problematyki innowacyjności gospodarki, bądź władze samorządowe nie mają żadnej znajomości warunków w jakich działają, czego konsekwencją jest wyłącznie realizacja zapisów zawartych w *Ustawie o samorządzie terytorialnym*, bez żadnej koncepcji sterowania rozwojem. Duża liczba takich właśnie gmin – tych, które nie odpowiedziały na ankietę – może okazać się największą słabością województwa i przeszkodą w budowie i wdrożeniu skutecznej Regionalnej Strategii innowacji.

W świetle badań województwo łódzkie charakteryzuje się w układzie gmin dominacją rolnictwa w strukturze gospodarczej. Ośrodki o dominacji przemysłu i usług to gminy miejskie, głównie będące siedzibami powiatów. W skali województwa obserwowane są tereny wskazujące na utrwalanie istniejącej struktury gospodarczej, przy czym szczególnie niepokojący jest wolno i nie wszędzie postępujący proces restrukturyzacji rolnictwa mogący doprowadzić do podniesienia wydajności oraz dochodowości produkcji rolniczej. Rolnictwo może okazać się hamulcem rozwoju województwa. W kontekście innowacyjności większość gmin posiada strukturę gospodarczą zdominowaną przez rodzaje działalności o niskim poziomie innowacyjności (rolnictwo, handel, usługi niewyspecjalizowane, turystyka). Także to właśnie rozwój tych działalności ma według opinii ankietowanych stanowić kierunek rozwoju. W strategiach rozwoju uwidacznia się paradygmat myślenia uniemożliwiający wyjście w programowaniu i zarządzaniu rozwojem poza determinanty wynikające z istniejącej struktury gospodarczej i związanych z nią ograniczeń. Ilość podmiotów, które zlokalizowane są w gminach województwa łódzkiego jest niewielka. Ich lokalizacja ma charakter punktowy i rozproszony (miasta i siedziby powiatów i ościenne gminy) nie stanowią one przestrzennie wyodrębnionych enklaw innowacyjności. Być może, iż taką rolę zaczną pełnić w przyszłości parki technologiczne zlokalizowane w regionie. Faktem potwierdzającym utrwalanie tradycyjnej struktury gospodarczej jest to, iż za najbardziej rozwojowe uznano przedsiębiorstwa branży spożywczej nie będącej nośnikiem innowacji w dużym zakresie. Gospodarka rynkowa cechuje się dobrze rozwiniętym sektorem MŚP, w regionie łódzkim w układzie gmin jego dynamika jest niska i nie jest on uznawany za rozwojowy. Niskie jest także nasycenie gmin województwa przedsiębiorstwami o kapitale zagranicznym i mieszanym. Ponadto firmy te związane są z produkcją wykorzystującą rolnicze zaplecze województwa, a więc nie należy upatrywać w nich źródła innowacji i ich dyfuzji do lokalnych przedsiębiorstw. Szansą może zatem być pozyskanie inwestorów / firm zewnętrznych o charakterze innowacyjnym. Jednakże wobec braku atrakcyjnej oferty ze strony władz lokalnych

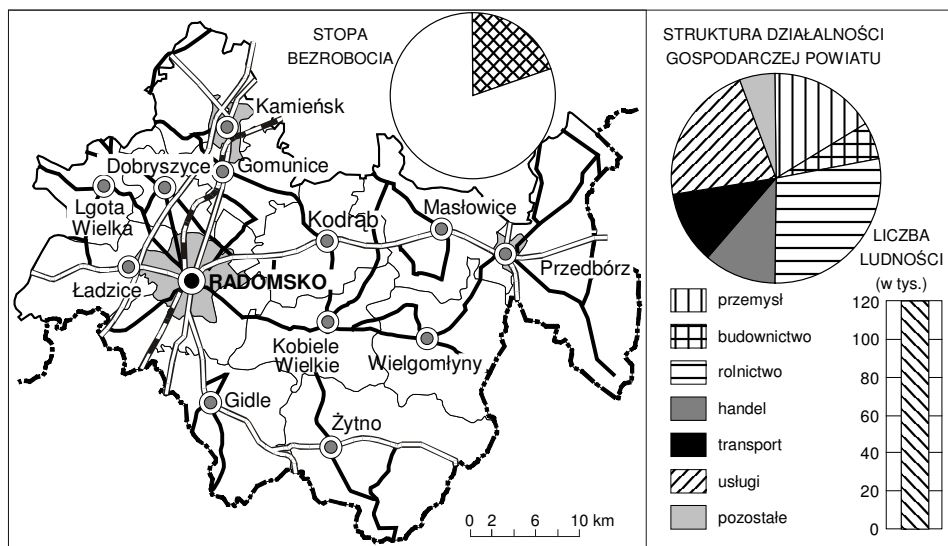
wariant ten nie będzie miał prawdopodobieństwa zajścia. Rozwojowi innowacyjności gospodarki sprzyja rozwój więzi kooperacyjnych między przedsiębiorstwami oraz współpraca między sektorem dużych przedsiębiorstw a sektorem MŚP. Województwo łódzkie cechuje się niską skalą tego typu relacji.

Mimo wyników badań wskazujących na utrwalenie się negatywnych trendów w zakresie struktury gospodarki i jej innowacyjności w skali województwa, to w skali pojedynczych gmin można dostrzec pewne procesy, które odpowiednio wspomagane przez władze samorządowe regionu powiatów i gmin w dłuższym okresie mogą przynieść pozytywne efekty. Odnotowano tworzenie się klastrów przedsiębiorstw w 15 gminach i choć nie zawsze są to zgrupowania przedsiębiorstw należących do branż o wysokim poziomie innowacyjności, to w perspektywie czasu mogą się wykształcić w tych obszarach proinnowacyjne zachowania w wyniku zjawiska współpracy i pozytywnej konkurencji. W województwie istnieją gminy, gdzie w oparciu o istniejący przed okresem transformacji potencjał produkcyjny pozyskało się inwestorów zagranicznych i / lub krajowych, którzy podjęli działalność, unowocześniając profil i technologie produkcji. W tych gminach dochodzi do przekształceń struktury gospodarczej na rzecz odejścia od dominacji rolnictwa na rzecz rozwoju przemysłu i usług. Podkreślić należy, iż jakiegokolwiek pozytywne procesy zachodziły w gminach, które dysponowały jakimkolwiek potencjałem endogenicznym, majątkiem produkcyjnym, wykwalifikowaną kadrą, tradycjami produkcyjnymi i kulturowymi, surowcami bądź korzystnym położeniem w stosunku do dużych ośrodków miejskich

Pozytywne zjawiska miały charakter punktowy, rozproszony w układzie całego regionu. Nie odnotowano pozytywnych zjawisk koncentracji przestrzennej mogącej wzbudzić efekty mnożnikowe i dyfuzji wzrostu gospodarczego i innowacji na tereny ościenne. Nie miały one jednak charakteru przypadkowego. Mechanizm rynkowy spowodował, iż istniejący potencjał w mniejszym lub większym stopniu został wykorzystany z korzyścią dla lokalnych systemów gospodarczych. W gminach tych powinny być skoncentrowane działania podtrzymujące korzystne dla gospodarki trendy. Gminy nie dysponujące potencjałem endogenicznym utrwalają istniejącą strukturę, są wykluczone z partycypacji w procesie dyfuzji innowacji i ich absorpcji przez lokalne firmy (głównie związane z rolnictwem i handlem). Gmin takich jest w regionie większość.

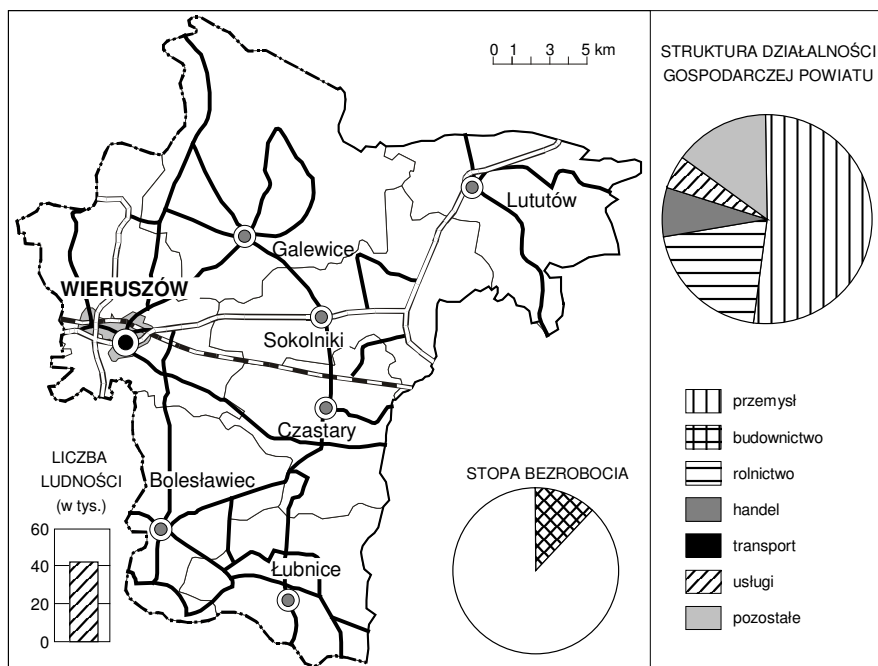
Wnioski z badań ankietowych innowacyjności gospodarki powiatów regionu łódzkiego

Powiat Radomszczański nie jest przedmiotem zainteresowania kapitału zagranicznego. Rozwijają się w oparciu o lokalne zasoby, przy czym można uznać, iż występuje proces kontynuacji funkcjonowania podmiotów, które przeszły okres transformacji systemowej. Nie rozwija się dynamicznie sektor MŚP. Podstawą gospodarki są branże: meblowa, przetwórstwa rolno-spożywczego, rolnictwo oraz agroturystyka. Branża meblowa jest na tyle silna, iż można mówić o wystąpieniu skupisk przedsiębiorstw zaliczonych do tej branży.

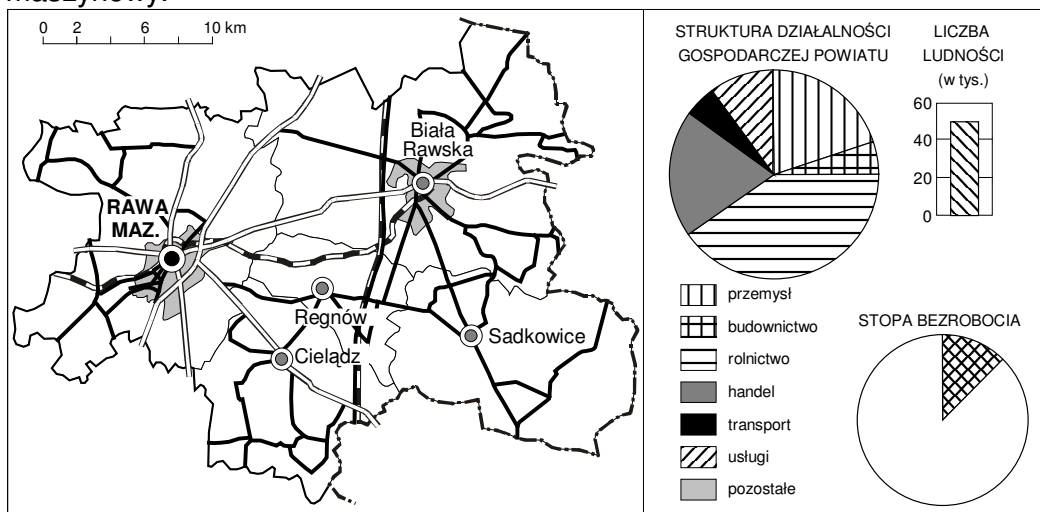
Powiat Radomszczański

W powiecie Wieruszowskim za dominujące i przyszłościowe rodzaje aktywności gospodarczej należy uznać przemysł meblowy, przetwórstwo rolno-spożywcze, rolnictwo (produkcja zdrowej żywności).

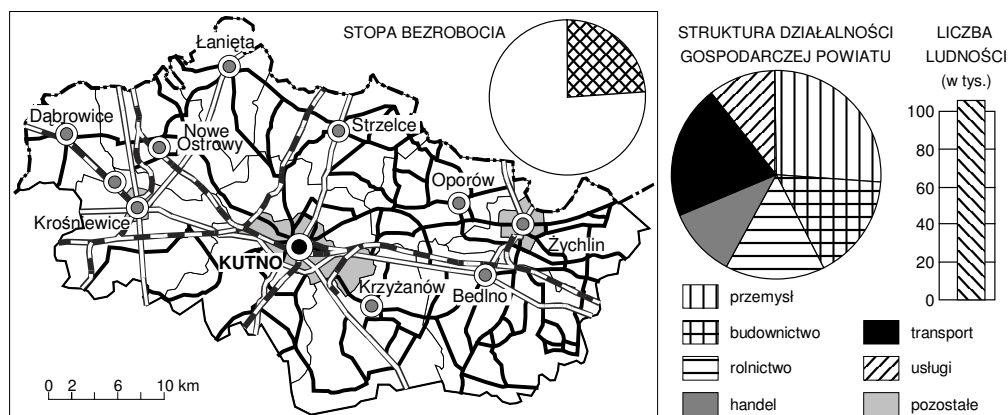
Powiat Wieruszowski

W powiecie Rawskim za dominujące i przyszłościowe rodzaje aktywności gospodarczej należy uznać rolnictwo, przetwórstwo mięsa, owoców, warzyw oraz przemysł maszynowy.

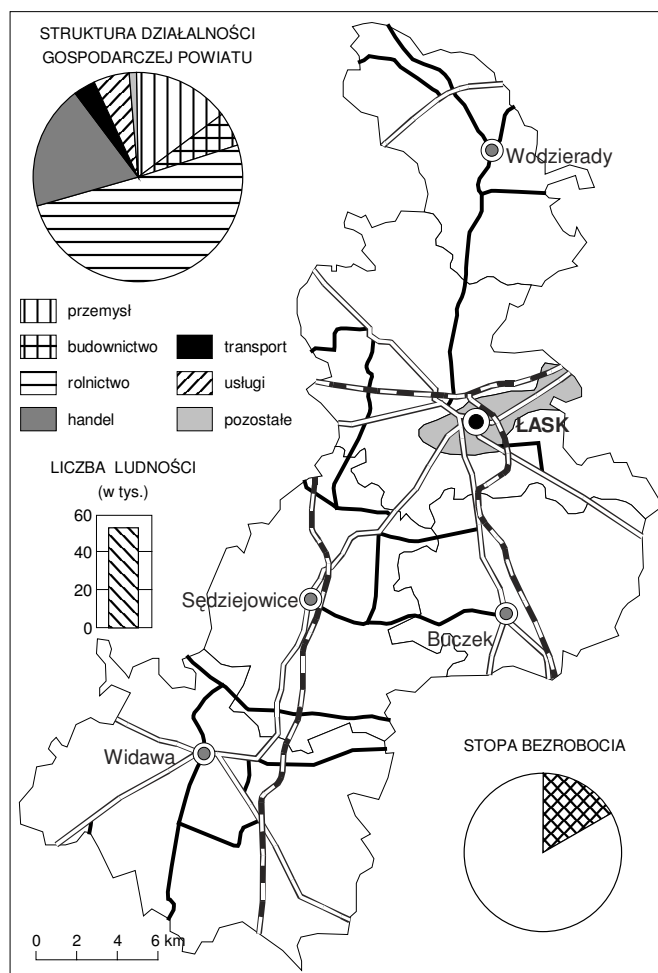
Powiat Rawski

W powiecie Kutnowskim za dominujące formy aktywności gospodarczej w świetle przeprowadzonych badań należy uznać: przemysł farmaceutyczny, przetwórstwo rolno-spożywcze, usługi logistyczno-transportowe.

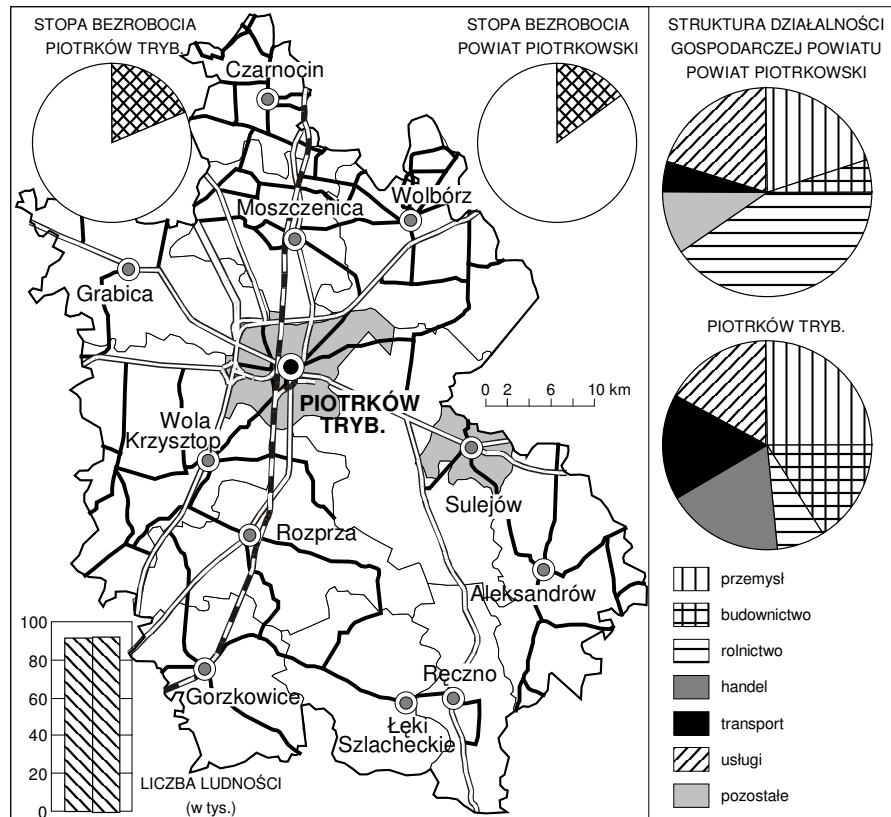
Powiat Kutnowski

W powiecie łaskim za dominujące rodzaje aktywności gospodarczej w świetle przeprowadzonych badań należy uznać następujące branże: spożywczą, budowlaną i drzewną.

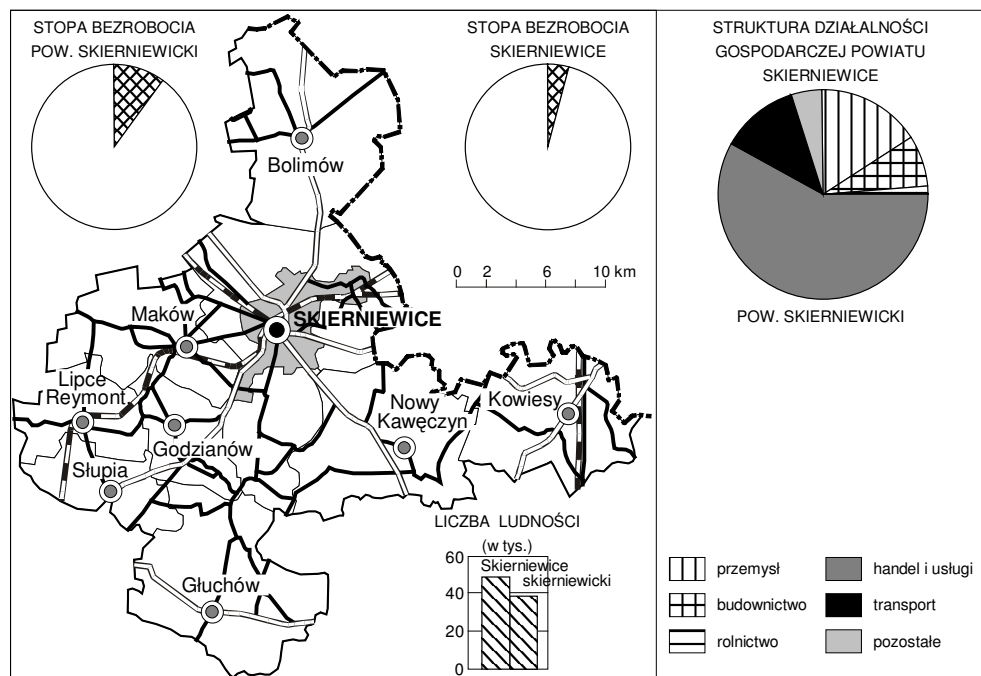
Powiat Łaski

Powiat Piotrkowski (ziemski) odznacza się niskim poziomem innowacyjności, w sensie zapotrzebowania przedsiębiorstw na innowacje, jak i innowacyjnymi formami organizacji współpracy. Rolnictwo, przetwórstwo rolno-spożywcze są strategicznymi branżami dla rozwoju gospodarki powiatu.

Piotrków Trybunalski i powiat Piotrkowski

W powiecie Skierniewickim grodzkim za dominujące i przyszłościowe formy aktywności gospodarczej, zgodnie z wynikami uzyskanymi w świetle przeprowadzonych badań, należy uznać: logistykę, przetwórstwo owocowo-warzywne oraz przemysł elektrotechniczny. W powiecie występuje stosunkowo niskie zainteresowanie szeroko rozumianą sferą innowacji.

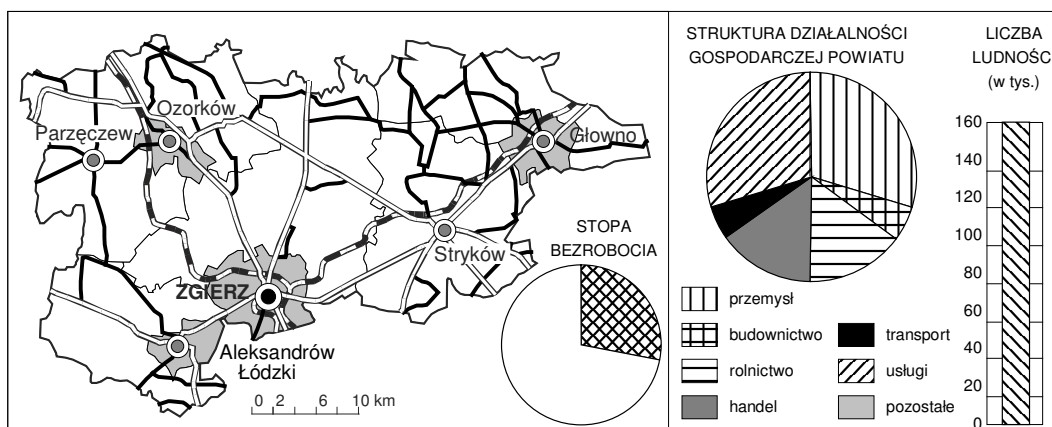

Skierniewice i powiat Skierniewicki

W powiecie skierniewickim za dominujące formy aktywności gospodarczej w świetle przeprowadzonych badań należy uznać: rolnictwo (w tym sadownictwo, produkcję szkółkarską, przetwórstwo owocowo-warzywne). W tym obszarze aktywności istnieje zarówno potencjał gospodarczy, kreowane są innowacje i występuje zapotrzebowanie na kolejne innowacje.

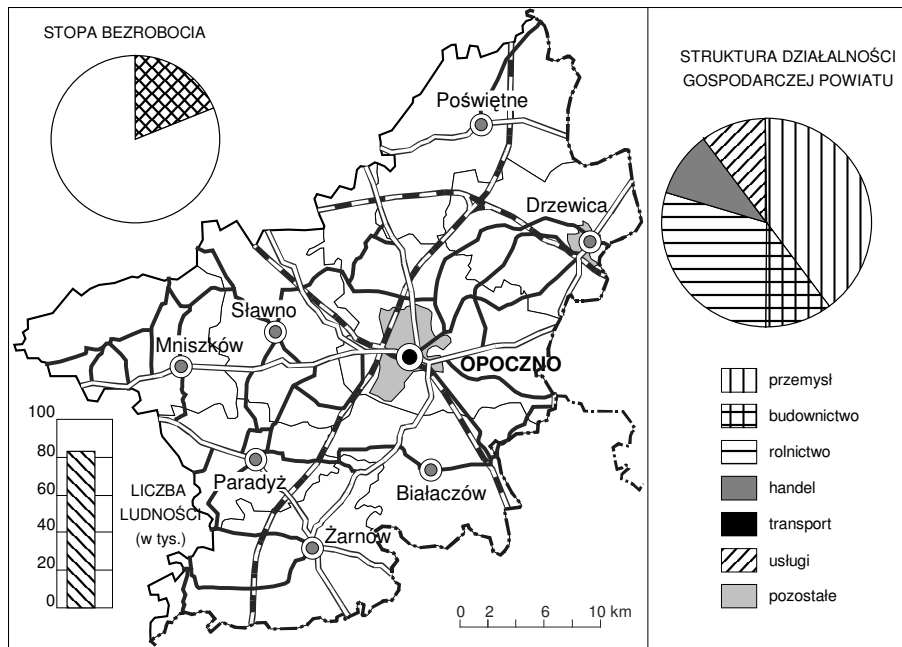
W powiecie grodzkim – Piotrków Trybunalski – źródłem innowacyjności są duże podmioty gospodarcze, zarówno inwestorów zagranicznych, jak i krajowych. W świetle przeprowadzonych badań można stwierdzić, iż występuje zjawisko powiązań: duże podmioty gospodarcze – sektor MSP. Dominujące formy aktywności gospodarczej realizowane w powiecie to: usługi logistyczne, branża maszynowa, papiernicza, spożywcza, usługi budowlane.

W powiecie Zgierskim za dominujące formy aktywności gospodarczej w świetle prowadzonych badań należy uznać: branżę chemiczną, farmaceutyczną, ceramiczną, budowlaną. Powiat jest przedmiotem zainteresowania kapitału zagranicznego. Wywiązały się więzi kooperacyjne oraz wykształciły się skupiska przedsiębiorstw. Obserwuje się przepływ innowacji z dużych podmiotów do sektora MSP.

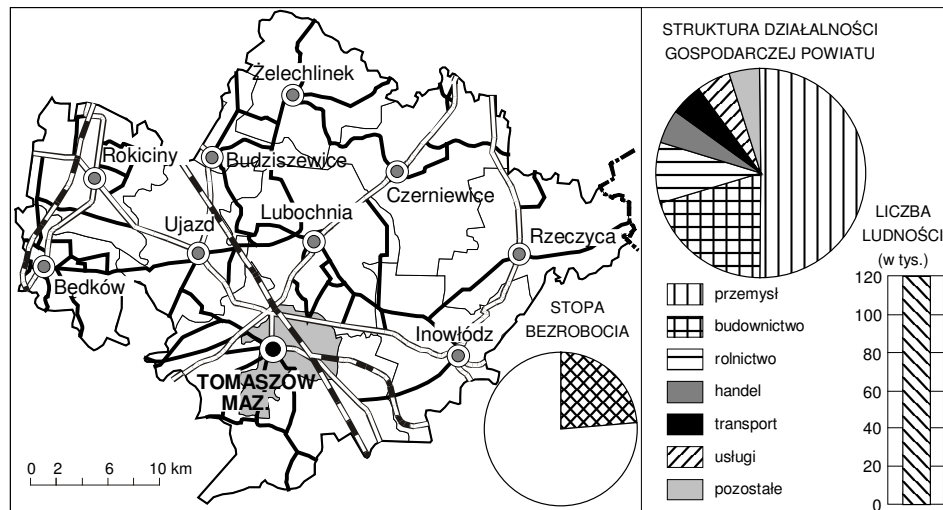
Powiat Zgierski

W powiecie Opoczyńskim za dominujące i przyszłościowe obszary aktywności gospodarczej w świetle przeprowadzonych badań należy uznać branżę ceramiczną (produkcja płytek). Wokół przedsiębiorstw produkujących płytki ceramiczne zlokalizowanych w powiecie, występuje zjawisko skupisk przedsiębiorstw sektora MSP, związanych różnego rodzaju więziami z dużymi przedsiębiorstwami. Gospodarka powiatu rozwija się w oparciu o lokalne zasoby. Poziom innowacyjności - poza branżą ceramiczną - jest niski.

Powiat Opoczyński

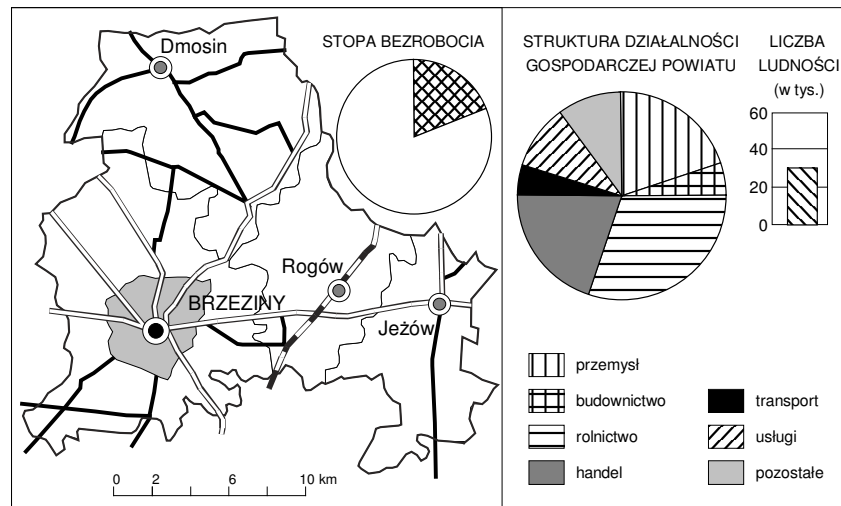
Powiat Tomaszowski wyróżnia się spośród pozostałych powiatów województwa najwyższą stopą bezrobocia, niską innowacyjnością gospodarki, brakiem współpracy między dużymi a małymi przedsiębiorstwami i nielicznymi produktami, których marka jest powszechnie znana, np. płytki ceramiczne (Paradyż), produkty spożywcze firmy „Motyl”. Przekształcenia w rolnictwie należy uznać za właściwe, zapewne przyczynią się do dalszego rozwoju branży przetwórstwa i produkcji produktów spożywczych na rynku krajowym i zagranicznym.

Powiat Tomaszowski

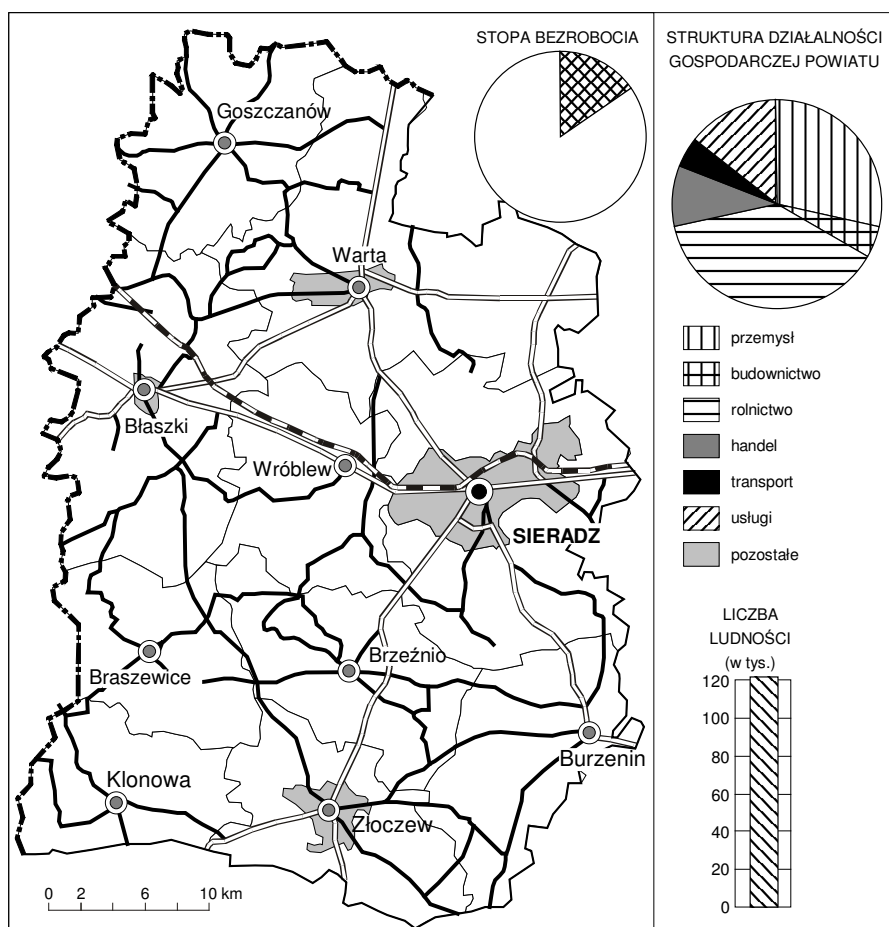
Powiat Pabianicki wyróżnia się spośród pozostałych powiatów województwa łódzkiego występowaniem skupisk przedsiębiorstw, dynamicznym rozwojem sektora MŚP oraz bardzo wysoką stopą bezrobocia.

W powiecie Brzezińskim rozwój gospodarczy należy łączyć z rozwojem usług, handlu i przemysłu (przetwórstwo rolno-spożywcze). Powiat nie jest przedmiotem zainteresowania kapitału zagranicznego. Niski poziom innowacyjności gospodarki.

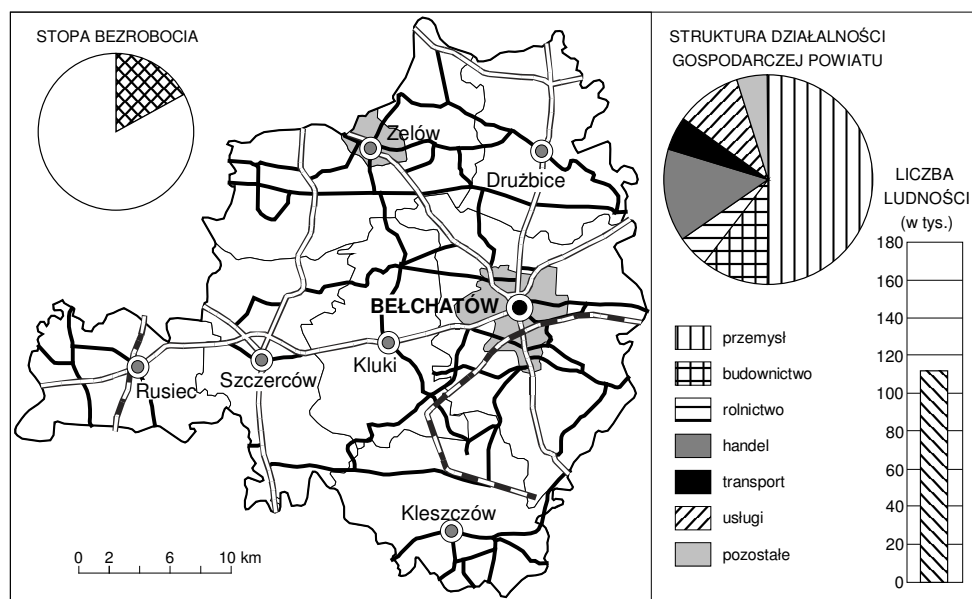
Powiat Brzeziński

W powiecie Sieradzkim za dominujące rodzaje aktywności gospodarczej w świetle przeprowadzonych badań należy uznać przemysł materiałów budowlanych, farmaceutyczny i chemiczny, elektroniczny, metalowy, drzewny i meblarski, obuwniczy, rolno-spożywczy, odzieżowo-bielizniany. Powiat jest przedmiotem zainteresowania kapitału zagranicznego. Rolnictwo przechodzi procesy restrukturyzacji i stanowi wraz z przetwórstwem rolno-spożywczym podstawowy dla gospodarki powiatu rodzaj działalności. Skupiska przedsiębiorstw, jakie wykształciły się w powiecie związane są z przetwórstwem rolno-spożywczym oraz przechowalnictwem.

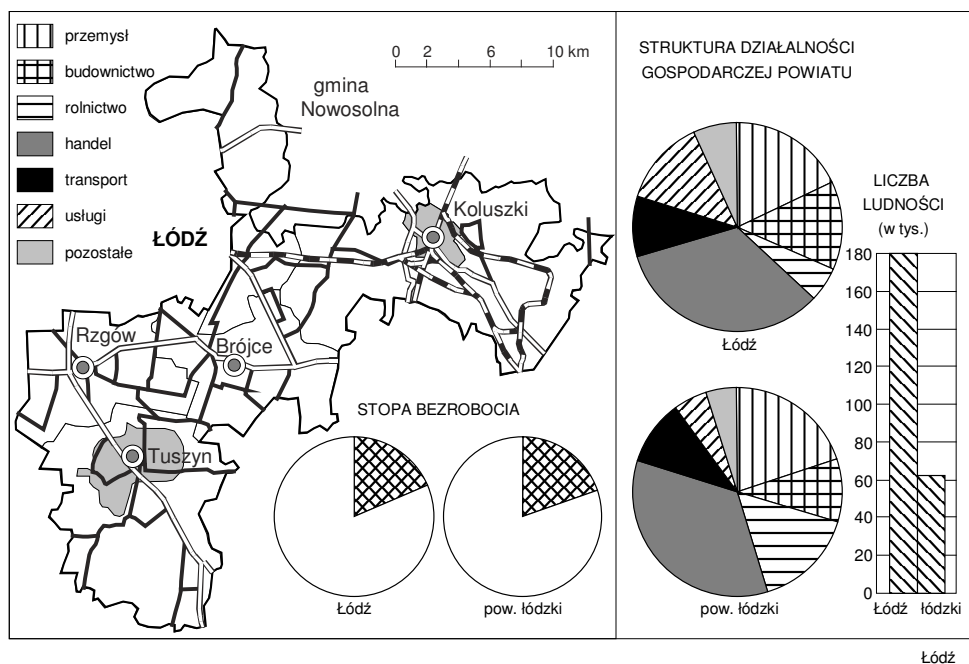
Powiat Sieradzki

Rozwój gospodarczy powiatu Bełchatowskiego należy łączyć z dwoma dużymi podmiotami – kopalnią i elektrownią (przemysł wydobywczy i paliwowy). Powiat bełchatowski nie jest przedmiotem szczególnego zainteresowania kapitału zagranicznego. Innowacyjność gospodarki powiatu należy łączyć przede wszystkim z kopalnią i elektrownią w Bełchatowie.

Powiat Bełchatowski

Obszar powiatu nie jest przedmiotem szczególnego zainteresowania kapitału zagranicznego. Gospodarka powiatu rozwija się w oparciu o proste zasoby (lokalizacja targowisk przy trasie krajowej, rolnictwo). Nie występują skupiska przedsiębiorstw, nie odnotowano koordynacji między lokalnymi podmiotami.

Powiat Wschodni Łódzki i Łódź

Powiat Łódzki odznacza się - w porównaniu do innych powiatów województwa łódzkiego - najsilniejszymi powiązaniem między łódzkimi podmiotami oraz tym, iż sektor MŚP jest zasilany innowacjami przez duże podmioty gospodarcze.

Podsumowanie wyników badań ankietowych innowacyjności gospodarki regionu łódzkiego w układzie powiatów

Powiaty województwa łódzkiego są zbiorem bardzo zróżnicowanym pod wieloma względami. Odnosi się to zarówno do powierzchni, liczby ludności, struktury działalności gospodarczej, wielkości stopy bezrobocia, dynamiki procesów przekształceń w sferze gospodarczej, poziomem innowacyjności gospodarki, itd. Przekształcenia gospodarek badanych powiatów w powiązaniu do poziomu ich innowacyjności zależą w dużym stopniu od struktury gospodarki, jaka została ukształtowana w powiecie w okresie gospodarki centralnie planowanej. W najlepszej sytuacji są powiaty z dużym ośrodkiem miejskim, albowiem procesy zmian zachodzące w miastach decydują o kondycji gospodarczej całego powiatu.

Ogólnie można stwierdzić, zgodnie z przeprowadzonymi badaniami, iż gospodarka województwa łódzkiego rozwija się w dalszym ciągu, opierając się na tradycyjnych czynnikach, tj. zasoby naturalne, rolnictwo oraz że struktura gospodarcza powiatów jest kontynuacją struktury gospodarczej wykształconej w okresie powojennym. Niski jest udział nowych rodzajów działalności, w których wiedza i innowacje przesadzają o konkurencyjności gospodarki.

Zmiany, jakie zachodzą w gospodarce województwa łódzkiego, ich dynamika, skala, rodzaj itd., przede wszystkim występują w największych miastach województwa. Funkcją, która w ostatnich latach staje się w pewnym zakresie nowym rodzajem aktywności gospodarczej, województwa jest logistyka. Można przyjąć, iż w województwie z racji położenia tego regionu w przestrzeni europejskiej, następuje

powolny proces wykorzystywania tego atutu regionu na rzecz uruchamiania różnego rodzaju przedsięwzięć gospodarczych.

Poziom innowacyjności gospodarki regionu należy łączyć przede wszystkim z przekształceniem w sferze wytwórczości. Te zaś w dużym stopniu zależą we współczesnym świecie od rozwoju, jaki dokonuje się w dużych przedsiębiorstwach. Region łódzki nie jest szczególnie atrakcyjny dla inwestorów zagranicznych. Z tego też powodu poziom innowacyjności gospodarki województwa nie jest wysoki. Przewagę w tym obszarze mają powiaty, na terenie których zostały zlokalizowane duże podmioty gospodarcze i przeszły pomyślnie proces restrukturyzacji. Niemniej jednak nawet one, zmuszone do konkutowania, nie są podmiotami wykorzystującymi najnowsze technologie, innowacyjnymi, nie stanowią źródła innowacji dla sektora MSP.

Uwzględniając wyniki badań przeprowadzonych w powiatach województwa łódzkiego, odnoszących się do sfery gospodarki, można sformułować następujące wnioski:

1. Działalność przemysłowa najbardziej dynamicznie rozwija się według wskazań respondentów w powiecie Radomszczańskim, Wieruszowskim, Opoczyńskim, Bełchatowskim, Łaskim i Kutnowskim.
2. Powiaty, które uznały handel za najbardziej dynamiczną sferę aktywności gospodarczej, to: miasto Skierniewice, powiat Piotrkowski, Skierniewicki, sieradzki, Łódzki Wschodni i Łódzki.
3. Powiaty, które uznały usługi za najbardziej dynamicznie rozwijającą się działalność, to: Tomaszowski, Rawski, Brzeziński, Zgierski.
4. Według wskazań respondentów branże innowacyjne w powiecie to branża spożywcza, chemiczna, przemysł maszynowy, transport, farmaceutyczna, stolarstwo, meblarstwo, pojazdy mechaniczne i części, ceramika, szkólnictwo, tworzywa sztuczne, branża odzieżowa.
5. Branże uznane za rozwojowe to: przemysł farmaceutyczny, odzieżowy, spożywczy, szklarski, szkólnictwo, przemysł włókienniczy, ceramiczny, energetyczny, maszynowy, meblarski a także rolnictwo.
6. W 12 badanych powiatach nastąpił dynamiczny rozwój sektora MŚP. Cztery powiaty takiego rozwoju nie odnotowały. Są to: Radomszczański, Wieruszowski, Opoczyński i Łaski.
7. W połowie powiatów duże przedsiębiorstwa są źródłem innowacji dla sektora MŚP. Te, które uznały, iż duże podmioty nie są źródłami innowacji dla sektora MŚP, wskazywały na następujące przyczyny, bariery transferu innowacji z dużych podmiotów do średnich i małych: brak instytucji transferu technologii, brak współpracy, niezdrowa konkurencja czy w ogóle brak dużych przedsiębiorstw.
8. W połowie powiatów dokonują się procesy restrukturyzacji rolnictwa. Restrukturyzacja polega na powiększaniu gospodarstw, wprowadzaniu specjalizacji w gospodarstwach, scalaniu gruntów, wprowadzaniu nowych upraw. Wykorzystywanie nowych technologii i technik produkcji odnotowano jedyne w powiecie Piotrkowskim.

9. Produkty rolne województwa łódzkiego sprzedawane są na rynkach wschodnich, w krajach UE, w Skandynawii.
10. Stosunkowo rzadko występują w powiatach województwa łódzkiego organizacje pośredniczące w innowacyjności, tj. parki technologiczne, przemysłowe, inkubatory. Tego rodzaju organizacje są zlokalizowane jedynie w powiecie grodzkim Piotrkowskim (2 organizacje), Tomaszowskim (1), Bełchatowskim (1), Kutnowskim (1), Łódzkim (2), Zgierskim (1).
11. Badania pozwoliły na zidentyfikowanie skupisk przedsiębiorstw o tym samym lub zbliżonym profilu produkcji w następujących powiatach: grodzki Skierniewicki, Piotrkowski, Skierniewicki ziemski, miasto Piotrków Trybunalski, Radomszczański, Wieruszowski, Sieradzki, Rawski, Opoczyński, Brzeziński, Bełchatowski, Kutnowski, Łódzki oraz Zgierski. Skupiska przedsiębiorstw jeśli występują w przestrzeni gospodarczej, są stymulatorem innowacyjności w obszarze danej branży.
12. W większości powiatów nie wskazywano na istnienie silnych powiązań kooperacyjnych między lokalnymi przedsiębiorstwami. Powiaty, w których występują tego typu powiązania, to: Skierniewicki (grodzki), Piotrkowski (grodzki), Radomszczański, Wieruszowski, Opoczyński, Łódzki oraz Zgierski.
13. W powiatach są produkowane wyroby, które uzyskały certyfikaty jakości. Można przyjąć, iż o tego rodzaju uznanie dla swoich produktów ubiegają się duże podmioty gospodarcze.

III. Analiza SWOT innowacyjności gospodarki regionu oraz potencjalne kierunki rozwoju gospodarczego podnoszące konkurencyjność województwa w skali krajowej i globalnej

Analiza SWOT innowacyjności gospodarki regionu łódzkiego

SŁABOŚCI

- Dominacja rolnictwa tradycyjnego w strukturze gospodarczej,
- Przewaga gałęzi / branż o niskiej innowacyjności w gospodarce gmin województwa łódzkiego,
- Niski poziom dynamiki rozwoju sektora MSP w gminach,
- Niski udział w zbiorze podmiotów będących w fazie inwestycyjnej podmiotów o charakterze innowacyjnym,
- Mała liczba podmiotów uznanych za rozwojowe i innowacyjne,
- Przewaga wśród podmiotów gospodarczych uznanych za rozwojowe przedsiębiorstw o niskim poziomie innowacyjności,
- Mała liczba przedsiębiorstw o kapitale zagranicznym lub mieszanym,
- Większość podmiotów gospodarczych o kapitale zagranicznym lub / i mieszanym należy do branż o niskim poziomie innowacyjności,
- Mała liczba przedsiębiorstw nowo powstałych w gminach województwa łódzkiego w okresie transformacji gospodarczej,
- Mała liczba dużych przedsiębiorstw będących źródłem innowacji dla sektora MSP,
- Ograniczona skala procesów restrukturyzacji rolnictwa w gminach o wysokim udziale rolnictwa w strukturze gospodarczej,
- Niski poziom przygotowania wolnych, uzbrojonych terenów w gminach dla potrzeb działalności inwestycyjnej,
- Niski poziom rozwoju więzi kooperacyjnych między przedsiębiorstwami działającymi w badanych gminach,
- Przewaga strategicznych kierunków rozwoju zawartych w gminnych strategiach rozwoju, opartych na paradygmacie kontynuowaniu rozwoju utrwalonej, tradycyjnej, nie przyszłościowej struktury gospodarczej,
- Wytypowanie trendów gospodarczych wskazujących na utrwalanie starej nie innowacyjnej struktury gospodarczej w gminach regionu łódzkiego,
- Uzależnienie gospodarek lokalnych w regionie od schyłkowych rodzajów działalności gospodarczej o niskiej wartości dodanej,
- Procesy innowacyjne gospodarki regionu łódzkiego mają ograniczony zasięg przestrzenny i koncentrują się w Łodzi i pozostałych dużych miastach województwa (Piotrków Trybunalski, Skierniewice, Sieradz, Bełchatów, Kutno),

- Niski udział nowych rodzajów działalności, w których wiedza i innowacje przesądzą o konkurencyjności gospodarki,
- Gospodarka regionu łódzkiego rozwija się w oparciu o tradycyjne czynniki, tj. zasoby naturalne, rolnictwo,
- Struktura gospodarcza powiatów jest kontynuacją struktury gospodarczej wykształconej w okresie powojennym,
- Mała liczba organizacji pośredniczących w transferze innowacji, tj. parków technologicznych, przemysłowych, inkubatorów, ośrodków transferu technologii,
- Niski odnotowany w badaniach poziom uczestnictwa ośrodków naukowo-badawczych regionu w procesie tworzenia i dyfuzji innowacji do sektora przedsiębiorstw.

SIŁY

- Znaczący udział gmin, na obszarze których występują gospodarcze podmioty innowacyjne,
- Występowanie produktów lokalnych, które posiadają certyfikaty jakości oraz zdobyły medale i wyróżnienia na targach krajowych i zagranicznych wobec małej ilości przedsiębiorstw innowacyjnych,
- Pojawienie się zjawiska tworzenia klasterów (skupisk działalności gospodarczej),
- Istnienie na terenie gmin województwa łódzkiego parków technologicznych oraz innych organizacji sprzyjających innowacyjności, które mogą stać się podstawą budowy systemu transferu innowacji w regionie,
- Występowanie w gminach niewykorzystanych dotychczas zasobów (tj grunty, zasoby naturalne, majątek komunalny), które w krótkim lub średnim okresie mogłyby stać się czynnikiem rozwoju lokalnej gospodarki,
- Umocnienie pozycji gmin o endogenicznym potencjale gospodarczym (poza rolnictwem) wpływającym na zmianę struktury gospodarczej,
- Duże powierzchniowo, wolne tereny w gminach, które mogą stać się przedmiotem oferty inwestycyjnej (po ich uzbrojeniu),
- Występowanie silnych tradycji kulturowych i produkcyjnych związanych z różnymi rodzajami działalności gospodarczej (przemysł włókienniczy, rolno-spożywczy, obuwniczy, farmaceutyczny, ceramiczny, energetyczny, odzieżowy, elektromaszynowy, rolniczy itp.) odzwierciedlających się w kontynuowaniu i rozwoju określonych profilów produkcji,
- Tworzenie związków celowych między powiatami i gminami ukierunkowanych na osiągnięcie ściśle określonych celów i zidentyfikowanych projektów,
- Powstanie konsensusu społecznego podmiotów sektora publicznego i komercyjnego na rzecz poprawy innowacyjności gospodarki regionalnej,
- Rozwój nowej aktywności gospodarczej, jaką jest funkcja magazynowo-logistyczna, dyskontującej centralne położenie regionu,

- Złamanie monopolu przemysłu lekkiego w strukturze przemysłu regionu – dywersyfikacja struktury gałęziowo-branżowej.

SZANSE

- Fundusze strukturalne i Inicjatywy Wspólnotowe UE i dofinansowanie działań prorozwojowych w jednostkach terytorialnych tworzących korzyści zewnętrzne dla powstania i funkcjonowania jednostek gospodarczych,
- Rosnące zainteresowanie inwestorów nowymi rynkami zbytu i lokalizacja działalności gospodarczej w nowych krajach członkowskich UE,
- RIS i związane z nią możliwe fundusze zewnętrzne wspierające innowacyjność gospodarki regionu,
- Bliskość dużego ośrodka innowacyjnego kraju, jakim jest Warszawa,
- Rozwój współpracy międzynarodowej łódzkich ośrodków sfery B+R i szkół wyższych z silnymi ośrodkami zagranicznymi,
- Rosnąca świadomość klasy politycznej i organizacji skupiających przedsiębiorców w zakresie konieczności podniesienia poziomu innowacyjności zarówno struktury gospodarczej regionu, jak i poszczególnych przedsiębiorstw,
- Centralne położenie regionu łódzkiego dające szanse na wykorzystanie efektów wynikających z przebiegu autostrad międzynarodowych i budowy lotniska międzynarodowego.

ZAGROŻENIA

- Malejące znaczenie gospodarki opartej o przemysły schyłkowe i tradycyjne rodzaje działalności gospodarczej wykorzystujące surowce o niskim stopniu przetworzenia,
- Malejąca konkurencyjność i innowacyjność gmin w województwie łódzkim w kraju i zagranicą,
- Utrwalanie się negatywnego wizerunku regionu łódzkiego jako obszaru mało atrakcyjnego dla lokalizacji kapitału zagranicznego,
- Malejący udział nakładów przeznaczonych z budżetu państwa na rozwój sfery badawczo-rozwojowej i szkolnictwa wyższego.

Gospodarka regionu – potencjalne kierunki rozwoju

W perspektywie kilku lat realnym wydaje się poprawa całego układu drogowego regionu łódzkiego, dającego szanse rozwoju nowych funkcji dochodotwórczych w województwie. Sama budowa autostrad w regionie oznacza nowe miejsca pracy dla pracowników bezpośrednio zaangażowanych w proces ich realizacji, a także przyczyni się do wzrostu zapotrzebowania na lokalne materiały i elementy budowlane. Przy zwiększonej otwartości regionu, wystąpi rozwój funkcji związanej z obsługą podróżnych (MOPy - stacje benzynowe, motele, gastronomia). Już obecnie region łódzki jest postrzegany przez zagranicznych przedsiębiorców jako interesujący dla rozwoju dużych obiektów magazynowo-logistycznych (szczególnie okolice Strykowa i Piotrkowa Trybunalskiego). W warunkach członkostwa Polski w UE, należy spodziewać się rozwoju tego rodzaju obiektów, które będą miejscami przeładunku różnych produktów, przeznaczanych na rynek europejski oraz rynki wschodnie.

Centra magazynowo-logistyczne są formą wysoko zorganizowanego magazynowania i handlu, które będą rozwijać się stopniowo dopiero w najbliższych latach. Jest to sygnał, iż zapotrzebowanie na tego rodzaju powierzchnie gwałtownie rośnie. Zapotrzebowanie to jest wyraźnie wyższe w branży specjalistycznych magazynów chłodniczych dla składowania żywności, gdzie w obszarze kilkudziesięciu kilometrów od Łodzi nie ma w zasadzie nowoczesnych powierzchni magazynowych. Popyt na powierzchnie magazynowe w rejonie Łodzi, Strykowa i Piotrkowa Trybunalskiego będzie się nasilał, choćby na skutek wprowadzania unijnych standardów dotyczących m.in. składowania i dystrybucji żywności. Centra mogą aktywizować podmioty korzystające z tego rodzaju obiektów (przetwórnice, hurtownie).

Kapitał zagraniczny lokujący się w regionie będzie zgłaszał zapotrzebowanie na wysoko wykwalifikowanych pracowników. Otwartość regionu łódzkiego dla obywateli i inwestorów zagranicznych może oznaczać nasilenie ruchu biznesowego i turystycznego (w tym rodzinnego). Intensywniejsze kontakty i częstsze przyjazdy łączą się z popytem na usługi hotelarskie, gastronomiczne, projektowe (np. architektoniczne, techniczne, plastyczne, graficzne, artystyczne), medyczne (np. stomatologia, interna, okulistyka, dermatologia, usługi pielęgnacyjne, opieka paliatywna, masaże i kąpiele lecznicze, kosmetyka), itd.

Nośnikiem rozwoju powinna stać się budowa obiektów służących przemysłowi medycznemu obejmującym wyspecjalizowane lecznictwo i diagnostykę (szpitale kliniczne), a także projektowanie i budowa wyspecjalizowanej aparatury medycznej (Politechnika Łódzka i zakłady przemysłowe), usługi okołomedyczne (hotele, gastronomia, handel), kształcenie (Uniwersytet Medyczny) oraz wymiana myśli naukowej (centrum kongresowe).

Branża medyczna należy do jednej z wiodących w regionie. Reprezentowana jest przez liczne przedsiębiorstwa produkujące lekarstwa (np. Polfa Kutno, Polfa Pabianice, Aflopa Pabianice), hurtownie lekarstw i środków opatrunkowych oraz przedsiębiorstwa produkujące sprzęt medyczny. Branża ta jest przedmiotem szczególnego zainteresowania kapitału zagranicznego, a potwierdzeniem tego stwierdzenia, jest chociażby budowa w niedalekiej przyszłości fabryki farmaceutycznej w Strykowie przez szwajcarski koncern Novartis Generics. Należy

spodziewać się, iż wejście Polski do UE zwiększy zainteresowanie producentów i dystrybutorów lekarstw regionem łódzkim. Możliwym wydaje się także rozwój płatnego, prywatnego lecznictwa otwartego i zamkniętego, dostępnego również dla obywateli krajów europejskich.

Wraz ze wzrostem poziomu zamożności społeczeństwa należy za rozwojową uznać sferę rekreacji w zakresie usług o wysokim standardzie – centra rekreacyjne (kompleksy hotelowo-sportowe), stadniny, obiekty sportu i turystyki kwalifikowanej. Dotychczas powstałe tego typu obiekty (Nowa Gdynia, Malinka) cieszą się dużym powodzeniem, a popyt na tego rodzaju usługi o światowym standardzie wykazuje ciągłą tendencję wzrostową.

Dobre perspektywy rozwoju ma branża budowlana. Należy spodziewać się wzrostu zapotrzebowania na materiały budowlane oraz zakresu ofert na prace budowlane, a producenci materiałów takich jak kleje, zaprawy, płytki ceramiczne będą mieli ułatwiony dostęp do rynku Unii (np. Atlas, Opoczno S.A., Ceramika Paradyż, Ceramika Tubądzin, Warta Kombinat Cementowo-Wapienniczy S.A., Działoszyn, drzwi i okna np. Petecki, Linda. O.K.N.O i inni). Już obecnie region aglomeracji łódzkiej odznacza się znaczną ilością dużych hurtowni materiałów budowlanych, mających utrwalone kontakty z największymi światowymi koncernami branży budowlanej. Branża ta będzie się także rozwijała na skutek realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych realizowanych w oparciu o środki unijne, w ramach projektów patronowanych np. przez gminy, starostwa czy też urząd marszałkowski.

Nasilanie się kontaktów zagranicznych wymusza konieczność rozwoju w regionie usług około biznesowych, stwarzających szanse dalszego zacieśniania współpracy między podmiotami regionalnymi i unijnymi. Zatem wzrośnie zapotrzebowanie na firmy consultingowe, rachunkowe, informatyczne, kancelarie prawne, które dzięki odpowiedniej wiedzy oraz możliwości porozumiewania się w językach obcych, wspomogą proces integracji gospodarki regionu z gospodarką unijną.

W strukturze branżowej województwa ważną rolę zajmuje przemysł spożywczy. Polskie słodycze, wyroby mleczarskie, soki warzywne i owocowe, mrożonki itd., mają utrwaloną renomę na rynkach europejskich. W regionie łódzkim działa szereg dużych zakładów przemysłu spożywczego, których kondycja wskazuje na stabilną pozycję na rynku. Znajdują się one na liście 100 największych podmiotów województwa łódzkiego. Są to: Cukrownia Leśmierz SA, Cukrownia Ostrowy S.A., Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska - Łowicz, Exdrob Kutnowskie Zakłady Drobiarskie S.A. - Kutno, Łódzka Spółdzielnia Mleczarska - Łódź, Gaik Zakład Przetwórstwa Mięsnego - Wielgomłyny, Zakłady Wędliniarskie Sędziejowice. Branża rolno-spożywcza będzie w najbliższych latach w dalszym ciągu jedną z najważniejszych branż regionu.

Przemysł lekki, po upadku dużych podmiotów gospodarczych uruchomionych w minionej epoce, odrodził się w nowej strukturze organizacyjno-własnościowej. Małe i średnie przedsiębiorstwa regionu łódzkiego produkują odzież (konfekcja, dziewiarstwo) dla odbiorcy krajowego oraz dla odbiorców zagranicznych o niższych wymaganiach jakościowych. Wyroby te sprzedawane są także od kilku lat w kompleksie podłódzkich targowisk (Tuszyn, Rzgów, Głuchów). Ponadto rozwinął się tzw. "przerób uszlachetniony". Regionalne podmioty szyją odzież na zamówienie kontrahentów zagranicznych (z materiałów i wg wzorów zleceńodawców). One to w zasadzie już funkcjonują na rynku UE. Duże podmioty o uznanej renomie tj. "Wólczanka", "Próchnik", "Pabia", "Kastor", "Olimpia", oraz nowe tj. "Redan S.A.",

"Ola Styl Studio", "Hexeline" nie odczuwają w znaczącym wymiarze wpływów akcesji Polski. W regionie łódzkim rozwinięto w ramach małych i średnich przedsiębiorstw produkcję bielizny (damskiej i męskiej, daytime i nocnej). Firmy te korzystają z najlepszych dzianin i wzorów włoskich oraz z powodzeniem konkurują na rynkach europejskich. Powinien nastąpić rozwój przemysłu odzieżowego w oparciu o budowę klastra obejmującego wzornictwo (ASP), produkcję (zakłady odzieżowe), kształcenie (szkolnictwo na poziomie średnim i wyższym) oraz działalność targowo-wystawienniczą.

Przemysł paliwowo-energetyczny, rozwinięty w regionie łódzkim na bazie zasobów węgla brunatnego, także winien wykazywać tendencje wzrostowe w najbliższych latach (korzystne warunki dla rozwoju przemysłów energochłonnych).

Kolejne działalności, które mogą dynamicznie rozwijać się w warunkach członkostwa Polski w UE to usługi poligraficzne i produkcja opakowań. Już obecnie są one w regionie rozwijane i nabierają coraz większego znaczenia w strukturze gospodarki województwa. Zostały zapoczątkowane i zdynamizowane w ramach sektora małych i średnich przedsiębiorstw, a zatem należy założyć, iż znając reguły rynkowe, utrzymają się na rynku. Zapotrzebowanie na ten typ usług i produktu będzie sukcesywnie wzrastać (np. papiery firmowe, wizytówki, koperty, foldery, zdjęcia, opakowania spełniające standardy UE).

Intensyfikacja kontaktów zagranicznych oznacza zwiększenie zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne oraz komputerowe, które już obecnie są w regionie intensywnie rozwijane w oparciu o regionalne zasoby (tj. zasoby wykwalifikowanej siły roboczej - informatycy, elektrotechnicy, mechanicy).

Pozycję konkurencyjną na rynkach krajowym i zagranicznych mają podmioty regionu działające w segmencie rynkowym wyposażenia mieszkań (meble, zasłony, firany, sprzęt AGD, oświetlenie).

Szansą rysującą się dla regionu łódzkiego jest także dalsza poprawa stanu środowiska naturalnego. Dzięki niejako wymuszeniu przez UE (środki unijne) realizacji inwestycji prośrodowiskowych (oczyszczalnie ścieków, wysypiska odpadów, spalarnie, systemy segregacji i recyklingu odpadów, wykorzystywania niekonwencjonalnych źródeł energii) poprawił się nie tylko stan środowiska, ale rozwinął się przemysł produktów związanych z odnową tegoż środowiska. Skala tego typu inwestycji oraz rodzaju działalności będzie wzrastać i mieć istotny wpływ na strukturę gospodarczą regionu.

Zakończenie

Region łódzki jest obszarem o dominacji rolnictwa i przemysłu w strukturze gospodarczej. Pozostałe rodzaje aktywności gospodarczej, w tym przede wszystkim usługi mają znacznie mniejsze znaczenie.

Znaczący udział po rolnictwie w strukturze gospodarczej obszarów wiejskich mają usługi i handel. Natomiast przemysł powszechnie spostrzegany jako główny nośnik innowacji, zajmuje nieznaczące miejsce w strukturze gospodarczej gmin wiejskich. Struktura gospodarcza gmin wiejskich determinuje ich poziom innowacyjności. Procesy o charakterze innowacyjnym w jednostkach gospodarczych zlokalizowanych w obszarach wiejskich nie mają wpływu na przebieg procesów rozwojowych i poprawę sytuacji gospodarczej. W gminach wiejskich regionu łódzkiego nie występują miejsca koncentracji procesów innowacyjnych, generowanych przez zlokalizowane tam jednostki gospodarcze. Procesy restrukturyzacji rolnictwa a także procesy o charakterze innowacyjnym mają charakter punktowy i rozproszony. Innowacyjność działalności gospodarczej związana z występowaniem dużych jednostek gospodarczych posiadających sieć współpracujących z nimi przedsiębiorstw będących obiektem transferu technologii i innowacji praktycznie nie występuje.

Powszechnym zjawiskiem jest brak procesów restrukturyzacji rolnictwa w obszarach wiejskich, gdzie jego udział jest wyższy niż 70% w strukturze gospodarczej.

Przedsiębiorstwa o kapitale zagranicznym zlokalizowane w obszarach wiejskich, będące często źródłem innowacji, związane są w przypadku regionu łódzkiego z wykorzystywaniem tradycyjnych, naturalnych zasobów gmin (dominuje przemysł rolno-spożywczy). Nie są one źródłem podnoszenia innowacyjności obszarów w których są zlokalizowane.

Poziom innowacyjności gospodarki regionu należy łączyć przede wszystkim z przekształceniami w sferze wytwórczości. Ten rodzaj działalności koncentruje się w regionie głównie w obszarach zurbanizowanych. Zatem zmiany jakie zachodzą w gospodarce regionu są generowane głównie w największych miastach województwa. Tam są bowiem zlokalizowane największe przedsiębiorstwa, oraz instytucje i organizacje związane z kreacją i transferem innowacji. W układzie przestrzennym obszarami o największym poziomie i potencjale innowacyjnym są te powiaty, które dysponują czynnikami lokalizacyjnymi („twardymi” i „miękkimi”), adekwatnymi do potrzeb dużych jednostek gospodarczych. Te obszary w regionie łódzkim są, bądź mają szansę stać się biegunami kreacji i dyfuzji innowacji podnoszącymi konkurencyjność gospodarki regionu.

Region łódzki jest obszarem, w którym występuje zjawisko tworzenia się skupisk przedsiębiorstw o charakterze innowacyjnym. Ma to miejsce w powiecie łódzkim, łódzkim wschodnim, wieruszowskim, opoczyńskim, radomszczańskim, łaskim i kutnowskim. Występują w nich różne rodzaje działalności gospodarczej, tj. przemysł farmaceutyczny, odzieżowy, spożywczy, materiałów niemetalicznych oraz meblarski.

Pozycja innowacyjna regionu łódzkiego jest wyznaczana głównie przez procesy zachodzące w aglomeracji łódzkiej. Jest ona miejscem koncentracji procesów kreacji i dyfuzji innowacji, wspomaganych wykształconym systemem wsparcia ze strony usług około biznesowych i zaplecza naukowego oraz badawczo-rozwojowego. Jednakże posiadanie silnego ośrodka centralnego nie gwarantuje podniesienia innowacyjności i konkurencyjności gospodarki w skali całego regionu. Występuje tutaj efekt „parasola”, który oznacza, iż innowacje generowane w ośrodku

centralnym, są absorbowane poza regionem. Dlatego zasadniczym problemem jest podniesienia zdolności absorpcyjnych jednostek gospodarczych, zlokalizowanych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich regionu. One bowiem w całości składają się na system gospodarki regionalnej.

Innowacyjność gospodarki regionu łódzkiego może być rozpatrywana w aspekcie kompleksowym, bądź w układzie gałęziowo-branżowym. Podniesienie innowacyjności regionu, poprzez rozwój gałęzi i branż o charakterze innowacyjnym może doprowadzić do sukcesu w skali całej gospodarki regionalnej, pod warunkiem wzbudzenia procesów restrukturyzacji rolnictwa w obszarach, gdzie ma ono dominujący udział w strukturze gospodarczej.

Duże jednostki gospodarcze zlokalizowane w regionie łódzkim, wykorzystujące nowoczesne technologie, posiadające potencjał innowacyjny, nie są źródłem i transferu i dyfuzji innowacji dla gospodarki regionu. Nie są także zainteresowane współpracą z innymi podmiotami, czy też organizacjami w zakresie pozytywnego oddziaływania na gospodarkę w skali lokalnej, czy też regionalnej.

Załączki clusterów, jakie występują w regionie łódzkim zlokalizowane są w miastach siedzibach powiatów, bądź w bezpośredniej ich bliskości. Są one wynikiem przede wszystkim rozwoju lokalnej przedsiębiorczości (sektor MSP), wykorzystującej atut posiadania z bliskim sąsiedztwie dużego podmiotu gospodarczego, lokalnych zasobów bądź tradycji produkcyjnych. W obszarach występowania clusterów produkowane są wyroby, które uzyskały certyfikaty jakości i z powodzeniem konkurują na rynkach krajowych i zagranicznych. Z punktu widzenia oceny procesów przekształceń gospodarki w aspekcie podnoszenia poziomu jej innowacyjności i konkurencyjności, załączki clusterów należy uznać za miejsca o kluczowym znaczeniu dla restrukturyzacji gospodarki regionu.